

Gyűjtő: GALL ÉVA

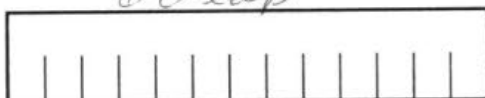
Gyűjtés ideje: 1987.

TART.

GYŰJTÉS LUBICS ÁRPÁD RÓMAI KATOLIKUS
PAPNAI SOMOGYGESETTÉ
(MAGNÓSZALAG LEFELVÉSE)

60 lap

LOGIC

FOTÓRAJZI KULTÁR: SOMOGYGESETTÉ

SZAVAKULTÁR: XVII, 2

XIX, A, B

Somogy Megyei Múzeum
NA 4699-2009
Mégsejzi adattár

Somogygeszti

Somogy megye

Lubics Árpád /szül.: 1927/

Gamáson

római katolikus pap

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. XII. 09.

- Gy.: Hogy tetszett erre a pályára kerülni?
- Hát, tulajdonképpen nincs benne titok. Édesapám, az földműves ember vót, és tisztességes vagyonkát hagyott vóna, mind a három testvéremre. Abba az időben, az vót a főlfogás, hogy a gyereket taníttatni, és akkor édesapám eküdütt, hogy a polgárit evégezzem, a polgárit elvégezem Kaposváron, utána akkor hát kereskedelmibe mentem, szintén Kaposváron. Egy közgazdasági pályára készítettek elő, most valahol egy főkönyvelőnek köllene lennem, nem tudom, melik téeszbe. Az asztán az Istennek a titka, hogy miér szeretteti meg egy-egy egyénnel a papi hivatást. Ugy, hogy ezt nem tudom megmondani, hogy én mér szerettem meg. És pláne akkor szerettem meg, amikor az egyház üldözöbe vót, tehát negyvennyelcbe érettségeiztem. Negyvenkilencbe, ugye abba az időbe, az egyházüldözés ugye ekezdődött má, az mindenki előtt ismerős, az egyház főgyét elvették, de hát ennek ellenére, mongyuk hát papnak mentem. Mondom ezt nem lehet megmagyarázni miér.
- Gy.: És esetleg volt Gamáson, vagy Kaposváron olyan ismerőse?
- Kaposváron vót, igen, a Mit-~~ánár~~, aki eligazított, a Gál Sándor.
- Gy.: És plébános ur, rügtön ide tetszett kerülni?
- Na, nem én tizenegy esztendeig vótam káplár, Somogyba, Zalába, Veszprémbe. Ponyód, Somogysámson, Badacsonytördenic, Tósekberény, az Ajka mellett van, Karád, Attala és Geszti.
- Gy.: És itt gesztibe, mi az arány, nagyrészt földműves éldegéltek itt régebben, iparosok is.
- Na, inkább ugy mondanám, hogy nagyrészt cselédek étek. Két uraság vót a faluba, annak a cselégyei. Nem tudom, ezt a szót, hogy szépen mondom-e, hogy cseléd?- de régen is vót főjegyző, meg esztergályos, ezek az uraságnak vótak cselégyei.
- Gy.? És melyik kettő uraság volt itt a környéken?
- A Jankevics uraság, és itt a templommal szembe vót a Széchenyi birtok, Szécsenyi eladta a birtokát, stb. a Halmesnak, tulajdonképpen a Halmostól vétetett el negyvenötbe a birtok.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Ez nagybirtokosnak számított, szóval nagy területet birtokelt, vagy közepes volt?
- Közepes, tehát nem tudnám, úgy holdra megmondani, csak ha utána néznek, de úgy közepes birtokosok vótak ezek, sőt annyira közepesek, hogy még a másik faluba kibérüték, tehát árendába a másik uraságnak főggyét.
- Gy.: És ezek a cselédek tették ki geszti lakosságot, mennyi geszti lakossága?
- Hát, ha a háboru előtt veszem, akkor vót 1500, most talán 600-700 ember.
- Gy.: De úgy tudom, hogy iskolája, óvodája az van ugye?
- Na ugye, iskola vót, nyóc osztály, tulajdonképpen csak négy osztályra degenerálták le a kösséget, tehát négy osztály van.
- És a felsőtagozatosok hová járnak?
- Mernyére járnak. Na asztán nem beszéve arról, hogy Mernyén kicsi az iskolahelység, tehát nem tudnak nekik helyet adni, összpontosították a falukat, és akkor nem tudnak az iskolába termeket adni.
- Gy.: Pedig az oktatás az egy nagyon-nagyon fontos dolog ugye?
- Na, igen, nem is beszéve arról, hogy például én Gamáson hat elemibe jártam, és két osztályt tanított egy tanító, és még máig is avval a tudománnyal élek, amit elemibe megtanítottak. Még máig is emlékszem a történelemre, hogy a tekintetes asszony, hogyan tanította. Tehát nem arra, amit középiskolába.
- És mi mindenre tanították meg az elemi iskolásokat?
- Gy.: Ki járhatott iskolába, például a cselédgyerekek járhattak-e iskolába?
- Persze, hogy járhattak, sőt kötelező vót nekik járni, például számolás, írás óvasás, ezt kitűnően meg köllött tanulni, azon fölül vótak más tárgyak is, történelem, földrajz, fizika.
- Gy.: És ez a gazdaságiskola, ismétlő iskola, ez volt Gamáson?
- Na, hogyne, minden faluba vót.
- Gy.: Ez a hat elemi után vót?
- Hat elemi után, egyhéten egyszer.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- És ott mire tanították meg, például ez nagyon érdekes lenne?
- Hát, én már ugye, ismétlőbe nem járhattam, mer akkor ekerütem középiskolába, általában hittan az vót az ismétlő iskolában, és akkor hát számtan, földrajz, irás, és akkor mongyuk gazdasági ismeretek. Krumpliszedés, sárgarépa eltevés, a lányoknak mongyuk a főzelékek, savanyuságok elrakása, a fiuknak ugye állatnevelés, faoltást azt természetesen tanították, még elemibe is tanutuk a fák oltását, szemzését, de viszont ahhoz, nagyobb késügyesség köllött, és talán az osztályba három-négy fiu, lány tudott oltani, szemezni.
- Ugye, karácsony időszak van, milyen szokások éltek akár Gamáson, akár gesztiben, ami jellegzetesen kapcsolódik a karácsonyhoz?
- Na, tulajdonképpen Gamás, meg Geszti között 12 km van, és az emberek összenősütek, tehát tartották a rokonságot, teljesen ismertük egyik a másikat a faluba, ugy hogy a szokás is meg-egyezett. Pl. karácsony előtt, most lesz 13.-án Luca, lucaker keztek készíteni a lucaszéket. Az abból állt, hogy ugye Luca napján, tehát karácsonyig, minden nap azon a széken köllött valamit készíteni, és ugy elkészíteni, hogy az karácsonyra készüjjön el. Karácsonyra ugye elkészüt az a lucaszék, akkor karácsonyker az illető egyén, elvitte azt a lucaszéket a templomba, az éféli misére, és akkor ráült arra a székre, urfölmutatásker, és akkor meglátta, hogy ki a faluba a beszorkány. Kellott az illetőnek vinni a zsebébe, egy csemó mákot, meg paprikát, és a templomból kimenet azt eszórni, mer a beszorkányok megölték vóna. De szették a máknak az apró szemeit, a paprikának az apró kis szemeit, és addig a beszorkányok evótak foglava.
- És így hazaérhetett békességben az illető, de akkor meg tudta, hogy ki a faluba a beszorkány.
- Gy.: És ezt ug számon is tartották, és el is mondták egymásnak?
- El, igen.
- Gy.: És például Gamáson, ki volt a beszorkány?
- Tulajdonképpen és én nem tudok senkit se, hogy ráült vóna erre a lucaszékre valaki, vagy készített vóna. Hanem ezt a szöveget én is csak az öregektü hallettam.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Tehát már a plébános ur, gyerekkorába ez nem volt?
- Nem. A közmondás, máig is mongya, hogy ugy készül, mint a lucaszék. Például egy emeletes házra, ugy készül, mint a lucaszékje. Luca naptján ketyutak a gyerekek.
- Gy.: Milyen koru gyerekek szektak?
- Hát, ugy tizenötvéig. Ugye, Luca napján összeszettek korán ilyen fadarabkákat, bementek a házakhoz, hogy szabad-e ketyu-
ni, és ott emonták ilyen népi jókívánataikat. Például: "kitty-
kotty, kitty-kotty, majd hajnal lesz, majd megvirrad, agya
az Isten, hogy jó tejók legyenek a baromfijai, agya az Isten,
hogy olymvastag szalonnája legyen a disznónak, mint a mes-
ter gerendája, asztán ujra ismétlődik, kitty-kotty, kitty-
kotty, majd hajnal lesz, majd megvirrad." - na és hát ilyen
nagyon sok népi kívánat vót. "ugye a kentek lányának, akkora
melle legyen, mint egy gerikersó"- ugye ez azt jelentette,
hogy akinek nagy melle van, az bőségesen tuggya a kisgyereket
tápláni, szoptatni, ez is egy jókívánat vót.
- Gy.: És hányan jártak ezek, több ilyen csoport is vót?
- Sok csoport vót, sőt, hogyan is mondanám, evégezte nálam az
egyik a ketyulást, akkor gyűtt a következő 10 perc múlva,
gyűtt a negyedik csoport 20 perc múlva.
- Gy.: És ezek hányas csoportok voltak?
- Három-négy gyerek verődött össze.
- Gy.: És mind a három-négy be is ment a konyhába, szobába?
- Igen, bement a szobába, a konyhába, és ott hát letették azt
a fát a földre, ráüttek és akkor menták hát ezt a szöveget.
- Gy.: És a gazdaasszony mit csinált ilyenkor?
- Hát a gazdaasszony ugye, haggatta őket, és akkor a gazdaasszony-
nak illet nekik adni, ugye, egy kis járandóságot. Pörcöt, kalá-
csot, pénzt azt nem k igen, mer ugye a parasztembernek a pénze,
az mindig kevés vót, vagyhát bort attak nekik, de abbu nem se-
kat, mert felelősséget érzett a paraszt a szomszéd gyerekért is.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Viszont, hát a bor faluhelyen nem vót probléma, mer vizet nagyon keveset ittak a falusiak, ott vót az asztalon a bor, mindig azt ittak.
- Gy.: És ott Gamáson is velt szőlőhegy?
- Persze, igen, eladásra nem foglalkoztak vele, amennyi termett, az elfogyott a családba, de venni nem vettek, ese attak. Ha kevesebb termett az is elég vót, ha több termett, az is elfogyott.
- Gy.: És itt gesztiben, itt is van szőlőhegy?
- Egy van, Gamáson két szőlőhegy van, de hát az nagyon tetszik, édesapám nyugoggyék békességben, mindig azt megdtam. Tehát étkeztünk, ott vót az asztalon a bor, és olyan esedezve kértük, mi gyerekek, hogy édesapám, egy pohár bort, és akkor azt monta, igyá vizet, megmarad az eszed.
- Gy.: És hány éves korában ihatott bort?
- Amikor az iskolábu kiátunk, amig az iskolábu ki nem marattunk, addig mindig kopasznak köllött lenni, tehát lenyirt hajjal, és hát akkor szabad vót meghagyni ahajat, olyan 13 éves kor után.
- Gy.: És akkoriba elég szigeruan fogták ezeket, az akkori leánykéket?
- Hogyne, hát egyszer a tanító, másodszer a szülő. A tanítóná, ugye, ott is megtennék a különbséget, a tanítóná kevésbé vót fontos, hogy tuggyam a történelmet, mind a bücsület.
- Gy.: És miből állt ez a bücsület?
- Például, ha az utcán elmegyek, valakinek köszönnyek, vagy pl. tudom, hogy egy levante, 17-18 éves gyerek megverte az édesanyját, a Levante főektató, aki szintén tanító vót, összehivta egy levantefoglalkozásker, kiállította a gyereket középre, na és emonta, hogy nem szégyüllöd magadat, édesanyádat megverte, és akkor a tanító megpefozta a gyereket, ot t az összes gyerek előtt. Szónak a valóságos értelmibe, megrugdata, és mongyuk ez jobb tanítás vót, mind amikor máma elitének valakit, három hónap fűlfüggesztett börtönre.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Plébános ur, tovább véve, hát ugye a lucanapnál tartottunk, hát milyen tyukokkal kapcsolatos babonák voltak?
- Luca naptján, tehát, hogyha ketyutak, akkor a baromfiak jó tejők lesznek, hogyha Luca naptján egy asszony, elment a másikkhoz, akkor evette a baromfiaknak a tejőképességét, azért azt az asszonyt, aki Luca napján elment a szomszédba, annak a fejére ráborították a moslékot. Ugyhogy Luca naptján asszonyoknak a szomszédba emenni nem volt szabad, és varrni nem volt szabad Luca naptján, varrni az asszonyoknak.
- Gy.: És mosni?
- Azt igen,.
- Gy.: Mit tudott, egy egyszerű paraszt ember, Luca legendájáról?
- Gy.: Ezt hirdették-e, vagy beszéltek-e róla?
- Szóval, a paraszt ember annyit nem tudott, Szent Lucáról, amennyit mongyuk illenek, tehát hogy született Sziraguzába, a háromezázados évekbe, édesapja előkelő ember volt, vértanú halált szenvedett, kivégezték, halála előtt, tisztaságába megbecstelenítették, erről nem tudott semmit se a paraszt, vagy legalábbis keveset tudott. Hát azt tudta, hogy Szent Luca, de hogy pontosan, azt nem. A téli évfordulóhoz, a 13-dikához fűződött ez a sok babona, évszázadokon át.
- Gy.: És ilyen fehér lepelve ültözött alakoskodók nem jártak akkor a faluba?
- Nem.
- Gy.: Például András naphoz fűződött-e valami?
- Na, András napja annyira, hogy a lányoknak, az András naptjára virradóra, megámozták, például, ha András naptján az illető nem evett, akkor a vőlegényét megámozták, a vőlegényének a nevét. Tehát böltyülni kellett a lányoknak. Visszatérve Lucához, az is egy ilyen hagyomány volt, tehát Luca naptján, fölírni tizenkét papírra a vőlegényeknek a nevét, és minden nap, kiemeni egyet látatlanul, és legutójjára, akinek a neve megmarad, az lesz lesz a vőlegényem, házastársam, uram.

Somogyeszei

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És hová, a fejük alá, vagy hová tették?
- Egy dobozba ugye, talán még az édesanyja se tudta, hogy ő most ezt a műveletet megkésztette.
- Gy.: Én hallottam, hogy Andrást ugy is nevezik, hogy disznóölő András, tehát erre az időszakra esett a legtöbb disznóölés, a cselédek tarthattak-e disznót?
- A cselédnek a járandóságába, tehát 18 mázsa gabona, negyedévenként 4 méter fa, só, pénz, és akkor a cselédnek vót marhatartása, tehát az uraság ingyér tartotta a marhát, és a cselédnek vót egy hód föld, kukoricaföld, aminek az összes termése, az övé vót. Ugy, hogy a böcsületes cseléd, ebbü az egy hód kukorica termésibü, főtutta hizlalni azt ahizóját, amit saját maga elfogyasztott, vagy esetleg kettőt. Ugy, hogy a cselédeknek nem vót olyan kizsákmányoló élete, mind ahogyan azt a rákosi-rendszerbe hallottuk. A cselédek nagyon szépen megétek, és a mellékelt példa mutatya, hogy ezek mind cselédek vótak, és ingatlant szereztek maguknak.
- Gy.: Ezek korábban ilyen hosszú cselédházakba laktak, van még itt gesztibe ilyen?
- Van. Tulajdonképpen azért, csak egy van, de azt is átalakította az illető. Az a cselédház, egy nagyonhosszu kaszárnyaszerű épület vót, mindenkinek egy szoba, egy konyha, na aztán a háboru után lebentették, de egy még megmaratt, kettő maratt meg.
- Egy ilyen lakásban, hány cseléd lakott?
- Egy szobában mongyuk egy család lakott, de viszont a konyha az közös vót, két családé vót. Meg a családlakáshoz jártak is, a disznóól, a baromfiól. Sőt, hát a cseléd, nem csak azt az egyhódot kapáta meg, amit kért, hanem ha szorgalmas vót, vagy nagyobb vót a csalággya, másná is vállalt harmadából, negyedéből kukoricát, és abbu kapott kukoricát, és hizlahatott disznót, elatta a disznót és abbu gyarapodott. A cselédeket a rákosi-rendszerbe nem tudta kizsákmányolni a Jankevics gróf, mer fogta a cseléd a haktól a lliplakliját és elment a máik urasághoz. Tehát nem vót kizsákmányolás.
- Gy.: Miker volt az új cselédfogadás?
- Gyertyaszentülőker vót a fogadás, és akkor Szentgyörgy napker, április 24.-én akkor vót a költözködés.

Somogyeszi

Grütitötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: De itt azért, nagyjából maradtak itt cselédek, vagy nagy volt a vándorlás?
- Szóval tulajdonképpen, itt hosszabb távon az emberi természet, meg az emberi jellemet köne nézni, tehát azok az emberek, akik a régi világba vándorutak, mer azt mondta a régi cseléd, hogy száz évig nem élek. Száz uraságtu több van. Egy esztendő, minden uraságná kibirek, ezt mondta a hitfányember, ez aztán ment évrü-évre, de most vótak olyan rendes munkások, akik mongyuk megtelepettek és nem vándorutak évrü-évre, hanem hát ugye megtelepettek. Na most, jött a demokrácia, megszünt a cselédség, akkor ezek az emberek, akik vándorutak évrü-évre, most a demokráciába azt monták, mit énnékem a geszti téeszcsé, emegyek Kaposba. Ement Kaposba az egyik vállalatho, a cseléd ebbe nem maradt, aszt mondta a cseléd, nem fizet jó, emegyek a másik vállalatho, és asztán ugy ment a f munkaerőköltözködés. És akkor Gamásru is tudok valakit, aki már nem talált Kaposba munkahelyet, hanem Pécsre ment, ha tovább folytatódik, akkor leszünk vendégmunkások NDK, Franciaországba. Itt mongyuk az embernek a jellemét köllött nézni, azok az emberek, akik a háberu előtt hitfányemberek vótak, ugyanazok mentek vándoruni a demokráciába is egyik vállalathoz be, a másikba ki, és nem fér be a személyi igazolványába a munkahelye.
- Gy.: Elég sok idegenből, messzefaluból betelepedett család?
- Vegyes a lakosság. Egy kicsit visszaköllene menni, tehát amikor a törökük kitakarottak, akkor az uraság munkaerőt toborzott szerbiából, és nagyon sok lett a bevándorló akkor.
- Gy.: És ez a neveken is meglátszik?
- A neveken is meglátszik, Gamásná látszik meg a legjobban, Gamásra 1720-ba pályázatot hirdettek betelepítésre, és akkor az uraság embere, akit nevezzünk munkaszerzőnek, ement Jugoszláviába, Szerbiába és onnét nagyon sok munkásokat behívott, mer munkaerőre vót szüksége a grófnak. És Gamásnak Bolevác, Lubics, Hangyál, Gráf, ezek mind Gamásra betelepettek, meg ugyanitt pl. Lukics, Pélián, Habján, ezek mind ilyen jugoszlávok vótak.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És itt Gesztibe is vannak ilyen nevek?
- Hát Gesztibe, mongyuk: Andreovics, vagy hát maga a Jankovics, ez érthető is, mert a Jankovicsnak vót Szervia, Szlaveniába, a Dráva-Száva között birtoka, na és a Jankovicsnak az embere oda ment el cselédéékér, munkaerőér.
- Gy.: A cselédeken kívül, pl. az iparosok, azok helybeliek közül kerültek ki, vagy azokat is inkább úgy telepítették ide?
- A legnagyobb szüksége vót az iparosra, begnár, ácsra, az uraságnak, az uraság, ezeket az iparosokat, akik Gesztiből vótak ezeket különösen onnét délről, Szlavóniából hozta, úgy hogy itt meg is látszik a nevükön.
- Gy.: Például Gesztiből kik vótak ilyen iparosok, a nevükre tetszik emlékezni?
- A begnár vót a Mares Vendel, akkor kovács vót a Kahó József, ez uradalmi vót, falusi kovács az már később lett, a falusi kovácsnak Kis István vót a neve. A kigazdák is összeszövetkeztek, mer az uraság, drága pénzért engette a munkát a kovácsal elvégezni. A kigazdák összeszövetkeztek, fogattak egy kovácsot, és az a kovács végezte el azt a munkát. Kovácsot, csordást, és juhász fogadott, ennek a falu összes kigazdája tagja vót.
- Gy.: A négy holdtól fölfele, és a négy hold alattiakat, hogy nevezték?
- Hát, zselléreknek.
- Gy.: És akiknek nem vót földje, azok vótak a cselédek?
- Hát, igen.
- Gy.: Akiknek házuk se vót, földjük se az uraságnál, azok vótak a cselédek.
- Igen.
- Gy.: És például olyan vót-e akinek háza vót, de konyhakertje egyáltalán nem?
- Hát, akinek már háza vót, ahhoz a házhoz tartozott egy kevéske föld, mongyuk egy holdig, az vót a területe. Na most aztán az illető ement parasztekhez dógezni, napszámba, vagy pedig a parasztektől vállalt kapálást, kukoricát, kruplit.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- A krumplit ugye burgonyának hívják, mer mikor elmegyek a szálodába, akkor krumplit kapok, tehát akkor válut az illető ezekné az emberekné munkát, és akkor abbó megkapta a részesedését, és ezt a részesedést fordította saját magának a fönntartására.
- Gy.: Hát akkor ezek elég nehezen élhettek meg, nem?
- Rosszabb vót a sersuk, mint azurasági cselédeknek, de mongyuk arra is kéne gondolni, hogy ezek nem szerették az uraságnak a fegyelmét, nem szerették azt, hogy őnekik parancsol az uraság egész esztendőbe, reggetü,-estélig, rosszabb vót, ezt nem szerette, de inkább vállalta a reckért, hogy degozik, minthogy cseléd legyen.
- Gy.: De tulajdonképpen azért a cselédnél, mégis egy fokkal fejjobb volt, mert volt saját háza?
- Na igen, .
- Gy.: Ezekből a napszámásokból több is volt gGesztibe?
- Több. Ilyenek szegény nincstelenek, ugye, egy házterületet megvettek a faluban, és azon az egy darab házterületen két ház vót, két család lakott, ez már mind mutattya a szegénységet, a nincstelenséget. Vót a Hám Peribácsi, de mind a kettő két éve halt meg, akkor mellette vót, vele egy udvarba lakott a Péma Sándor, csak neki főment az életszinvonal, mer a Kezicsókolom utcában, ott épített magának egy szép házat.
- Gy.: Melyik az a Kezicsókolom utca?
- Nem csak a gyerekek tudják megnévadózni, hanem a mernyei dolgozók is tudnak névadózni. Ott a gépállomás melletti rész nagyon elegáns utca, azt ugy hívják, hogy Kezicsókolom utca, valóságba, mit tudom én, mi a neve, ujra főtört nagyságák laknak abba az utcába, a parasztek azt monták, akiknek kezicsókolomot kő köszönni. Tehátma Péma Sándor is odament, szorgalmas ember vót, dolgozott a téeszbe, stb. és hát ugye Marx szerint a tőke főlzaperedik, és hát a Sándornak is főlzaperedett és ott épített egy szép házat.
- Gy.: A tsz, az mikor is alakult itt meg?

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Ötvenbe, hosszabb történetet vót, ötvenháromba a Nagy Imrekor főbomlott, akkor ötvenhatba az ellenforradalom, akkor széthorták az állatekat, aztán végleg ötvennyelc körül megalakult. Stabilizálódott, és asszonygya a téesz elnök, hogy ő már csak akkor lép ki, ha a Régen kizavarja a téeszcsébü.
- Gy.: És egy tsz alakult itt?
- Három vót, ötvenhat előtt, három vót, na akkor ugye ötvenhatba széthorták a téesznek a vagyonát, egyesek kaptak is érte, a Francis Pista, nem tudom hány hónapi bürtönt, aztán ugye ötvennyelcbe akkor végleg megalakult, ugy hogy Somogyváron mindenki külön téeszt alakított, azt mondták, hogy ez a parasztek téeszcséje, a Puberosek téeszcséje, uribbak, kicsit füstöttek, stb. Ez emullett, hogy egy faluba, három téesz legyen, ötvennyelcbe aztán egy téesz lett, na most má, öt-hat falunak van egy téesze.
- Gy.: Kéhez, hogyan alkalmazkodtak az emberek, nem volt-e tiltakozás a tsz-szervezések terén?
- A megszervezés az nagyon csunyan ment, hát azt mongyák, hogy Szent István kényszerítette az embereket arra, hogy megkeresztelkegyenek és ne legyenek pogányok. Hát Szent Istvánnak a kényszerítése, az kis bábjáték vót, aho, amik mentek. Pl. hangozik mikrofon vót a faluba, és kiabálta a mikrofon, hogy Kapitány Pista már nem lépsz be a téeszcsébe? - lépj be a téeszcsébe, ilyen vagy Kapitány, olyan vagy Kapitány, becsületsértő kifejezéseket is montak. A szervezők ejüttek a taghoz, reggel nyolcóraker, gondujja meg, együttek délután 2.óraker gondujja meg, este 8.óraker gondujja meg, ötször-kilencszer együttek, végin az eberek már a pincébe mentek ki, meg a faluból lakni, ara az öt napra és az asszony maratt otthon a gyerekekkel. Megmonták az asszonynak, ha meggyün a férje, mongya megneki, hogy léptyen be a termelőszövetkezetbe, és így tovább, hát aztán valami nagy keservesen beléptek. Pl. egy tanitónak ki vót advam az, hogy szerezzon tagokat, és akkor a tanító azt monta, hogy Pista Te nagyon rendes, jó gyerek vótá mindig, én nem mondom, hogy

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- lépj be a téeszbe, de ha már elhatároztad, és nem győző ellenállni a szekálásnak, akkor nekem írd alá a nyilatkozatot. És akkor a Pista tizenkét nap mulva, vagy huszonegy nap mulva, elment, és akkor menta, hogy tanító bácsi, aggya oda, aláírom a nyilatkozatot.
- Gy.: Megpuhították az embereket, és akkor vitték be a fogafékat és minden egyéb szerszámot?
- Igen. Először ugye, leatta az illető a függőt, akkor hát később evitték a lovát, kecsiját, és akkor még használták az istállóját, mer nem minden faluba, itt pl. szerencsés vót a téesz, mer az uraságnak az épületeit, egyszerűen tutta hasznáni. De például Gamáson nem volt urasági épült, hanem a parasztnak az istállójába vót a termelőszövetkezetnek a lova. Itt nem vót probléma, mer a parasztnak nem vót szénája, nem tudott adni az állatnak takarmányt, hogy ha a téesz akart etetni akkor ugye ki köllött neki hozni, odavinni a paraszt istállójába a takarmányt, stb. A paraszt nem tutta a téesz takarmányát ellopni, mer nem vót állata.
- Gy.: Mi dolgozott az emberekben tudatilag, hogy viisszasírták-e ezt az egyéni gazdálkodó korszakot?
- Viissza, nagyon viisszasírták, na meg a parasztember, aki a szabadságot szokta meg, annak nem tetszett az, hogy parancsunak. A parasztember evégezte a dógát, rogetű-estélig, az nem tetszett, hogy parancsunak neki. És legfőbbképp olyanok lettek a vezetők, akik nem értettek semmihő se.
- Gy.: És ezek általában, ilyen cseléd napszámosekból kerültek ki?
- Most csunyat mengyak, tulajdonképpen a téesz aszt tette vezetőnek, aki kommunista vót, aki legelőször aláírt a téesznek is, meg a pártnak is, akkor a párttagot be köllött tenni. A párttagok meg az első emberek, ilyen régi cselédemberek vótak, akik egyáltalán fogalmuk se vót, mengyak a falusi dógokho, ilyenek parancsunak, ennek vót kiszogátatva az ember, az a régi parasztember.
- Gy.: És egyéni gazdák nem is maradtak ugye?

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Arra kellene emlékezni, tehát a Rákosi-rendszer úgy kezte, hogy az egyéni gazdákat kulákká tette, akkor az egyéni gazdát addig büntette, ameddig vót nála valami, tehát büntetett, mer szemetes vót az udvar, büntetett, már nem vót megkapáva a parasztnak a szőlője, kukoricája, büntetett mer nem vót kitéve, júliusba a vizeltáshoz, meg a csákány, büntetett, mer nem horta be a gabonáját, mengyuk július 5-ig. Addig büntette mig vót nála valami. Amig tudott a kulák fizetni, amikor már nem tudott fizetni, akkor gyűtt egy újabb szerítés, hogy a kuláknak ehagyni a falut, mer megrentya ezt a szocialista közösséget. És akkor a kulák ement amásik faluba, Kaposba, stb. ott már békesség vót, de teljesen kiszákmányuták, leszegényítették a parasztot, és akkor emehetett a nagyvilágba. Ebbü következik, hogy nem is maradhatott a parasztnak semmi függye, se, mer örüt, hogy pl. önként ment el a paraszt a tanácsházhoz, hogy tizenhód földemet földajánlom, ellenszolgáltatás nélkül, akincstárnak.
- Gy.: Ha visszatérünk arra az időre, hogy csordása, kanásza volt a falunak, akkor ezeket milyen formában honorálták? Pl. a csordásnak mi volt a honoráriuma?
- A csordásnak, az a föld, amelyet kapott, egy hat-hét hold, ott megtermett neki jócskán, na most azért, hogy a csordás fizette a marhát, vagy a kanász a disznómat, azért kapott egy összeget, de az összeget gabonába mérték.
- Gy.: És ezt mikor kapta, mikor szedte össze, aratás után?
- Aratás után, masinálás után, augusztus-szeptemberbe.
- Gy.: Na most ez különbözött, hogy növendék állat után, vagy felvett állat után, pl. az arányra tetszik-e emlékezni, hogy egy marha után mennyi gabona jár?
- Arra nem.
- Gy.: Az állattartás, mennyire volt jelentős itt Gesztiben?
- Nagyon jelentős vót, sőt annyira jelentős vót, - most a marhatartásra gondolok - tehát Olaszországban ráébrettek arra,

Somogyeszi

Gyűjtő: Gáll Éva

1987.XII.09.

- hogy Magyarországon kitűnő tinó, marhaállomány van, kapható, tehát tinónak nevezték azt a bikát, amelyet kasztráltak, és az tulajdonképpen csak hizóállat lett, és ezzel foglalkoztak, annyira foglalkoztak, hogy pl. a gróf rágyűtt arra, hogy hat kilométerre van a legmesszebb főggye, és ott kinn épített egy külön hizlaldát, a cselédeknek két házat, és hogy a kukoricát ne kelljen neki behordani, ott etette el az állatokkal, hát aztán az állatot könnyebben elhajtotta a vasutra, mint a kukoricát behordani, tehát az olasz piacra mentek a tinók, a marhák, ez volt a harmincas éveknek ahaszanszerzése.
- Gy.: Pl. így itt a faluban egy átlagos kisgazdánál, mondjuk mekkora volt a marhaállomány?
- Hát, két darab fejőstehén okvetlen volt, a tehén minden esztendőben adott egy-egy borjut, hát ugye annak a kisborgyai, azok szépen főnttek, 4-6 marha okvetlen volt az istállójában.
- Gy.: És akkor ő ezt eladta, nyilván?
- Na, igen. Az egy másik kérdés, hogy a tehén attaa tejét, aztán a faluba, már a huszas évekbe beérkezett a tejesarnok, és hát akkor tejet is tutta értékesíteni. A tej az mindig érték volt, abba az időbe is.
- Gy.: És a felesleget akkor leadta a tejesarnoknak?
- Sőt, azt is mondanám, hogy annyira szorgalmas volt a paraszt, hogy amíg nem volt a faluban csarnok, addig mindig túróstészta volt, meg túrósrétes, hogy ne kerüljön kidobásra, de viszont amikor megérkezett a csarnok, akkor nem ettek túrósrétest, hanem a paraszt takarítani akart, leatta a tejet, és nem ettek túrósrétest.
- Gy.: Na és ez a csordás, ez reggel kihajtotta az állatokat, este pedig haza, ugye?
- Igen. Reggel 7.óra, 6.óra felé kihajtotta őket, aztán, tulajdonképpen nagy erdők voltak a falunak a környékin, legelők, ott hát végighajtotta őket, egész nap teregette őket, vigyázott rájuk, dében megittatta őket, gémeskutak voltak a faluk határába, ahol itattak, és az ember mikor járt, akkor egy ilyen gémeskutat tudott, hogy hol van, és ott kapott egy nagyon jó hidegvizet.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Az ember megy az országuton, és minden nyárfánál van bisztró, de kap egy meleg löttyöt, nem kap egy hideg coca-cólát. Amíg megvótak ezek a csigáskutak, ez egy valóságos fülűdülés vót az utazónak.
- Gy.: Mivel jelezte a csordás?
- Kürtüt, és durrrogatott, kanászsosterral.
- Gy.: Volt-e szokásban, hogy az Apró-szentek napján, a csordás emberek szoktak jární korbácsolni, erre felé divat volt-e?
- Azt nem ugy, hanem karácsony este, szent este, 24.-én este, amikor a sötétség leszállt, olyan hatóra-ötóra felé, akkor a kanász, és a csordás kürttel és az osterával végigdurrrogatta az egész falut. Énnékem a házigazdának illet a csordásnak anni bort, kalácsot, must, ilyesmit. Ez minden házra vonatkozott. Aki nem adott, azt már igazán annyira sóhernak nevestük vóna. Ez a korbácsolás ugye, Apró-szentek naptján, karácsony után ezt viszont nem a csordás, meg a kanász végezte, hanem hát a családba mindenki. Pl. a gyerekeknek okvetlen megköllött korbácsuni a nőtestvérét, édesanyját, vagy az apának okvetlen megköllött korbácsuni a feleségét, meg is tette. Előtte már szépen megfonták a korabácsot, tehát nyolcszállbu fonták, fűzfábu, és akkor a férfi megkorbácsuta a feleségit, ott tötötte ki talán az ellenszenvit, és tisztességesen ütött rá.
- Gy.: És ennek mi volt a jelentősége, miért kellett ezt csinálni?
- Hála Isten, hogy megértük a mai szentnapot, azt monták, aggya Isten, hogy többeket is érhessünk, erőben, egészségbe, jó légy, friss légy, egészséges légy, ha vizér küdnek, vizér menny, ha borér küdnek, pálinkáér menny, nekem nebeszój vissza, jó ételt késziccs. A feleség meg mondta, hogy ne légy ostobább, ne üss ekkorát. A fiuk a lányokat okvetlen megkorbácsuták, pl. a szomszédba is, különösen a fiu azt korbácsuta meg, akit valamikor majd elvesz feleségül, a menyasszonyát, a jelöltyét. Apró-szentekkor, mindenkinek a kabáttya alatt vót a korbács, ha az uton találkozott vele, akkor okvetlen megkorbácsuta az illetőt, vagy esetleg ement a lakásra, ha már ugy nézett ki a dolog, hogy a következő évbe összekerülünk. A korbácsolásért nem járt semmi.

- Se étel, se ital, se pénz. Az utcán ment, akkor is suhintott rá egyet, sőt hát hogyan is mondanám, a lánynak nagyon óvakodni kellett, hogy ne mászkájjon Apró-szentek napján, mer megkorbáncsojják. Mondom, ez a korbáncsolás nem játsziásibu ment, tisztességeset ütöttek.
- Gy.: Tulajdonképpen, ez az átventi időszak, karácsony előtt, mit jelentett ez a falusiak életében?
- Vallási szempontbu nem sokat jelentett, vallási szempontbu annyit, hogy ádvenbe vótak hajnali misék, a hajnali mise, az reggel 6.órakor vót, ezekre a hajnali misékre az emberek ementek.
- Gy.: Ez mindennap, vagy csak vasárnap volt?
- Gamáson egy héten háromszor vót, kedden, csütörtökön, szombaton. Gesztiben egy héten kétszer van, szardán, meg szombaton, ezekre okvetlen illett elmenni, férfinak, nőnek. Mengyuk nem öltöztek föl olyan öltözetbe, mint vasárnap, hiszen nem is nagyon kellett, mer a templomot nem lehetett megvilágítani, villany nem vót, csak éppen annyit nem világítottak a gyertyák, hogy egymásnak nem mentünk hegyibe, de ezekre a misékre, eköllött menni, akkor a misék előtt, vagy után evégezte a karácsonyi gyónását az illető. Hát mondjuk ennyi vót az átventi, más szokás mint a luce-szék, más szokás nem volt.
- Gy.: Karácsony időszakában a betlehemezés, miről volt nevezetes?
- Gy.: Ki tanította ez be?
- Karácsony előtti időbe, az átventi időbe tartozott, hát gyerekek öten-kilencen megalkották a betlehemes csoportot, a szöveget kitanuták, nem a pap tanította meg őket, meg nem a tanító, hanem az elődöktől, hogyan betlehemeztek maguk?- megkérdezték, Jóska bácsi, Jancsi bácsi és azok emonták a szöveget, attu a szöveget megtanuták, és ez így ment ez nemzedékrü-nemzedékre.
- És milyen betlehemet készítettek itt a Gesztiek?
- A betlehem az egy olyan templomocska-szerű kis építmény volt, ezt léckeretből készítették, ez a keret bevót vonva szép színes papírral, és a betlehembe vót a kis Jézus jászolba, mellette József meg Mária, és akkor birka, marha, számár szobrocskák vótak benn, amelyet valahol az üzletbe megszereztek.
- Gy.: Hány ilyen betlehem volt, egy vagy többet vittek végig karácsonykor?
- Inkább ugy mondanám, hogy több csoport vót, és akkor ez a gyereknök egy kis jóvödelmet jelentett, mert a végin adtak a gye-

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- reknek pénzt, hurkát, kalácsot, stb. Sőt, még külön másik faluba is elmentek betlehemezni. És monták a falusiak, hogy azok szebbek vótak, mint ti.
- Gy.: Ezt milyen alapon mondták, tehát a betlehemük volt szebb, vagy az öltözetük, vagy a verseik?
- Inkább a verseik, a szövegeik.
- Gy.: Akik betlehemeztek, azok milyen ruhát öltöttek magukra?
- Az angyal, egy ilyen hosszú fehér kombiné, hosszú fehér ruha, de ezt is fiu alakította, rendszerint ilyen jó élehangú fiu, aki szépen tudta énekelni; glória. Hát ugye, akkor a pásztorok, az öltözetük becskor, bundás kabát kifordítva, hogy annak a fehér bundája lássék, és megint egy ilyen kucsmasapka kifordítva, hogy annak is a fehér színe lássék, aztán nagy szakállt készített magának a gyerek, kenderbű, okvetlen vót a három pásztor-nak egy nagy furkósbót, ami 2-3 méter hosszú vót, aminek a végén van egy furkó, bunkó, és arra még akkor rákötöttek láncokat, hogy az csiregjen-csürögjön. Akkor még vót egy katona, annak az öltözete, megint valami fehér, akkor ilyen katonasapka, és fábu készített magának egy kardot. Ezek vótak. Ugye, hát ment a betlehemezés szépen, most az a lánc azért vót, hogy csiregjen-csürögjön, és hogyha az illető nem adott a gyerekeknek elegendő menyiséget, akkor rendszerint a szoba főggye nem pallós vót, hanem fődés, akkor nagyon szívesen odaverték a fődhő, hogy azt főtörjék, azt a fődöt.
- Gy.: Na most ezek, mentek végig a falun, akkor nyilván a betlehemre egy gyertyát tettek, és az világította meg a betlehemet?
- A gyertyát már csak akkor tették be, amikor kinn az ablaknál megkérdeztük, hogy szabad-e a betlehemes jézuskát bemutatni, ha azt mondták, hogy szabad, akkor kinyitották az ajtót, akkor az asztalra lehelyezték a betlehemet, akkor meggyújtotta benn a gyertyát, de amikor vitte az uton, akkor nem égett a gyertya, mer, tűzveszély, stb.
- Gy.: És akkor minden házhoz betértek ezek a betlehemesek, sorról-sorra?
- Serru-sorra, vót aki azt mondta, nekő már vótatok, vagy mennye-tek, ne zavargyatok, de a legtöbb helyen befogadták őket.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Ezt a betlehemes szöveget ráolvassuk a magnóra.
- Gy.: "Az angyal az szoknyába, fehér szoknyába, vagy templomi karingbe, és püspökszerű süvegbe volt. A betlehemezés szövegét a falu pár idős embere tudta megtanítani, hozzámertek a gyermekek már december elején megtanulni. Énekeink. Gábrriel angyal küldetett, glória, és pászberek keljünk fel, aztán a Szűz Mária e világra, és amikor befejezték, azt énekelték, elindulának, és el is jutának Szűz Máriának jónapot mondának. Közben a láncos botokat a földhözverték, ha a gazda nem adott annyit, ameny-nyit ők gondoltak, a láncos botokkal a szoba földjét jól feltörték. Ha észrevették, hogy a füstös konyhába lóg a kalbász, akkor az egyik pászter felkiállított: mintha ő énekelné a glóriát. Kurkálérium, - tehát kurkald le - majd a másik egy bártatra azt énekli, nem elérium - nem érem el -. Ajándéku! kaptak tojást, pénzt, kalbászt, a kulacsba bort. Ezt vitték magukkal ezt a kulacsot, fémbü volt. A falu nótája a Tonka plébánosról, aki Geszti volt. Kisgesztiben lapon van Szent János, Kisgesztiben de nagy ur a plébános! Lóháton jár, a gyaloglást nem érti, a Jankevic a nyeregbe ülteti! A katona szövegével kezdődik az egész játék. Szerencsés jó estét a házi gazdának, amíg vendégei nem vótak, immár mi megjöttünk. Csak hamar a tálba hust és kolbászt tegyenek, melléje illendő jó bort. Mi nem azért jöttünk, hogy magukat nézzük, hanem a ma született betlehemi kis Jézuskát be mutassuk, és mi azt megőrizzük. Dicsértessék a Jézus Krisztust. És erre lép be a katona után az angyal. Dicsértessék a Jézus Krisztust, és énekli. Gábrriel angyal küldött, küldetett atya Istentől, szűz leányához Máriához, serényen repül. Názzáretbe fel találta, hogy hol imátkezott, szép rózsának, Máriának eképpen szólott. Üdvöz légy szép szűz Mária, Ur van teveled, te méhed-be szállt az Isten ez az üzenet. A másik ének, amit választhat- tak. Citerák vigan zengjete, Jézus született, gyors trombiták harsegjatek, Isten ember lett, kit szűz Mária méhébe fogadá, Gábrriel áldottnak mondott. Fugyite - fussatok, szalaggyatok -

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. XII.09.

- Gy.: exkluzátem, szalutem, glóriám, kántáte - különösen szép, üdvösséges éneket énekeljete -, Erre lép be az első pásztor: Szalonnás jó estét, szerelmes pajtásim, jöttem keresni, de mielőtt, innen elmennék felhajtom kulacsom, megkóstolom, dicső, jó borom. Belép a második pásztor: Pörköltés jó estét, szerelmes pajtásim, párom, pajtásom, a kulacsod anajgated, de mer ne m vártad be jóbarátod, ebből veszem észre álnokságod. Az első pásztor: Ne végy pajtás engem álnoknak, hidd el, hogy nagy lőtással-futással kerestelek, a messze hegyek alatt. Második pásztor: Elhinném pajtás, szvadat, ha nem hazudnál jóbarátodnak. Első pásztor: De még egyre kérlek, kedves jóbarátom, ha valami hirt tudnál mondani, arról a vén garabanciás öregapádról. Második pásztor: Éppen most látom a messze hegyek alatt, hátán forgatá tele csobelyóját, és nagysietve huzta utána sörkés szakállát. Gyere be te vén dadó, mer odakinn megfagyó. Huses, kolbászos jóestét, szerelmes fiaim, látom tele kulacsotok hajtegattyátok. A ti öregapátokra nem is gondoltok. Adok én nektek kulacsot, a hátatekből szakitek kilencsallang szíjjat. Nem látjátok tél az idő, szélednek a juhek, járnak a farkasok. Mitévők leszünk, ha károsak leszünk. Második pásztor: Nem vagyunk mi kártevő állatok, hanem jupásztorok. Vén dadó. Na de liccs-leccs fiam, addig add ide kulacsom, had iszom. Második pásztor: Ne-sze öreg fogd meg a kulacsom, és dicső jó borom, fogagya torkos. A vén dadó átveszi a kulacsot. Dicsértessék. Torkom, ved be éhes gyemrom, se ne árcsen, se ne vécsen, dudolva mennyen a másvilágra. Nem az fiam, kilenc-tizórára jár az idő, fehér bozsák, vakard álesznek a szakállamban, lefeküggünk. Lefeküsznek a földre és k hertyognak. Angyal: Kiscsengővel csenget és énekelve mongya, glória. Első pásztor: Halled pajtás, angyal szól. Második pásztor: Nem pajtás, csillag ereszti ránk szárnyát. Angyal: csenget, ismét éneklí glória. Első pásztor: Halled pajtás angyal szól. Vén dadó: Nem az fiam, bejött a tavalyi gólya. Angyal: csenget, és éneklí. Glória szent szüz, dee ettin delepáta volumusz. Első pásztor: Hej pajtás társim, ha ti hallanátok, amit én hallok, ti sem aludnátok. Második pásztor:

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Micsoda pajtás, micsoda talán a farkas jött a bárányunkhoz. Vén dadó éneklő: Hallgass te bojtár, hidd elő a többit, megmagyarázom a dógot teneknek, szép éneklés hallatszik. Nem messze muzsikálnak, gyönyörű zengéssel. Angyal éneklő: Pásztorok kejjünk fel, hamar indujjonk, Betlehem városába, rongyos istállócskába siessünk, nekéssünk, hogy még ezen éjjel odaérhesünk. Pásztorok közösen éneklők. Kelj fel juhász bátya, fénylik az istálló, angyal jelentette, mondá Betlehembe. Felkelnek, láncos furkósbotot zörgetve a szobába körbejárnak, és éneklők. Betlehembe jer pajtás, ottan léssen jó tartás, sör, bor, mint a tenger, ihatik az ember, egyik angyal trombitál, a másik meg furulyáz, erre minden pásztor táncot jár. Ajándékot adnak, kevés pénzt, húst, kalácsot, bort. Aztán éneklők. Mennyből az angyal lejött hozzátok, pásztorok, első második verset. A végin pedig elindulának, és el is jutának, Szűz Máriának jóccakát mondának, kimennek a lakásból. Ezt Vida Imre 70.éves polányi lakos mondta el.
- Gy.: Az éjfélí misével kapcsolatban, visszatérve a betlehemezéshez, ezt ugye szent este kezdték, ezt a betlehemjárást?
- Nem. Tulajdonképpen már hátvenbe, már előtte megkezdték. Hiszen azér is köllött már előtte megkezdeni, hogy több helre elmehessenek, mer a karácsonynak az estéje, mind 5-6 óra át vóna rendelkezésre, na és karácsony este, tulajdonképpen a falusi ember nem szerette, ha hozzá mentek, a karácsony az igazi vallásos jelleggel töltötték el. Ugy töltődött el a karácsony este, hogy amikor leszát az este, akkor beköszöntötték a karácsonyt, addig nem vót szabad lámpát gyújtani, amíg a karácsonyt be nem köszöntötték. Kifelejtettem valamit, tehát karácsony délutányán, tehát 24.-én még délután a szobába behoztak egy halomka szénát, szómát. Tulajdonképpen Jézus istállóban született, és még Gesztibe is a mut századba, még ének olyan emberek, akik karácsonykor szómán aluttak, nem az ágyon, ennek emlékére.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És a templomba is vitték be?
- A templomba nem, tehát délután három óra felé bevitték a szómát a szobába, odatették az asztal alá és akkor a szóma mellé láncot. Elkészítettek egy poharat, egy cselédpoharat, amibe tettek búzát, rozsot, kukoricát, tehát ilyen gabonaszemetket, és abba tettek egy gyertyát, az a gyertya má elvót készítve világosan. Tehát a karácsonyt beköltött köszönteni. Amikor az este leszát, akkor ugye a házigazda fogta a poharat, meggyújtotta benn a gyertyát, "hála Isten, hogy megértük ezt a mai szent napot, agya Isten, hogy többeket is érthessünk, örömbé, boldogságba, békességbe, agyon az Isten bő bort, bő búzát, egészséget, holtunk után örök üdvösséget" - kb. ilyen szöveg vót. Az a gyertya, az a pohár ott vót az asztalnak a közepén, ami má levót fehér abrosszal terítve. Tisztafehér vót, de ujjnyi pires csikok vótak ezekbe a parasztabroszokba. Errü a gyertyára gyújtották meg a lámpát, és folytatódott a karácsony esti teendő. A férfi kinn evégezte a dógát, az asszony készülődött a vacsoráého, hát közbe meggyűtt a Jézuska. A Jézuska az ugy érkezett meg, hogy valakit a szomszédba fölöltözettek Jézuskának, és akkor a Jézuska fehérrel le vót terítve, kezibe tartotta a karácsonyfát, csöngetett, és megkérdezte, hogy vannak-e jó gyerekek. És ha még a gyerekek olyan kicsinyek vótak, hogy nem ismerhették föl a szomszédnénit, akkor még valamit beszét is, hogy tuttok-e imátkozni, szótfogattok-e. De, ha már a gyerekek, olyan nagyobbacska vótak, akkor ez emaradt, már hátha fölismerik. Én is pl. mondam édesanyámnak, nyugogyék békességbe, hogy ez a Jézuska éppen olyan vót, mint a Futics Mariska néni. No de a kisebb testvérem, az nem ismerte föl. Semmi pénzért, meg nem menta vóna a kedves szülő azt, hogy a szomszédnéni vót. Ez vót az igazi öröm, nem az, amikor a villogó gépfegyvert megveszik a gyerekek. Tehát a Jézuska letette oda a karácsonyfát, kezdődött a karácsonyi vacsora, karácsony naptyán, mivel büjt vót, azért akkor hust egyáltalán nem ettek, hanem a karácsonyi vacsorán rendszerint kalács vót, és akkor okvetlen köllött karácsonykor uritököt sütni, foghajmát enni, hogy a terkunk nefájjon.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. XII. 09.

- Az uritőköt inkább az édessége végett ettük, és méznek köllött okvetlen ott lenni. Ilyen büjtös vacsora vót, kinél hogyan. Hust egyáltalán nem ettek. A vacsora befejeződött, erakták az asztalról a homikat, az ételeket, és akkor kezdődött az igazi szenteste. Karácsony estén kártyázni nem vót szabad, hanem elővették az énekes könyvet, karácsonyi énekeket énekütek, mindaddig, amig éféli misére nem köllött mennyi.
- Gy.: És semmilyen játékot, pl. gyerekek sem játszhattak?
- Hát a gyerekeknek vót egy játékuk, de egyszerű játék, mer ugye karácsonykor, hát a karácsonyfán egyszerű ajándékok vótak, pár szalencuker, dió, körte, gyümölcs. Rendszerint sok diót hozott karácsonykor a Jézuska, és akkor a gyerekek ezzel a dióval játszottak, hogy páros-e vagy páratlan. Tehát beletettem az egyik kezembe három diót, a másikba kettőt, a testvéremnek eköllött találni, hogy páros, és hogyna etalálta, akkor ugye ő nyerte el a diókat. Ez így ment estélig, amig bele nem untunk, vagy össze nem vesztünk.
- Gy.: Pl. diót megtörtek-e, vagy jósoltak-e vele, hogy beteg lesz-e az illető a következő évben, ilyen nem volt?
- Az nem. Az szilveszterkor vót a tollaspegácsával.
- Tehát akkor elmentek az éféli misére, az éféli mise elmullott a maga rengye, mógya szerint.
- Gy.: Milyen kiemelkedő momentumjai voltak ennek az éféli misének?
- Ünneplőbe öltöztek mindenképpen, tulajdonképpen oda mindenkinek illett elmenni. Aki éféli misére nem ment el, azt kinézték a faluba, a gyerekeknek is. Az éféli mise után, a gyerekek azért mentek, különösen ilyen suttyó gyerekek, hogy az éféli mise után durrogattak, az ugy kő eképzelni, hogy kerestünk egyilyen jó nagy kulcsot, aminek jó nagy liktya vót, rendszerint a pincekulcs, akkor a kulcsra ráköttünk egy mazzagot, arra egy szeget szereztünk, és abba a kulcsnak a liktyába, a gyufának a foszferát beraktuk, és akkor azt a kis szeget odatettük, és nekifvágtuk a kerítésnek kinn a mise után, és akkor az durrant. Azt élveztük, hogy kié durran nagyobb. Mise után hazamentek, akkor okvetlen kecsenyát illett enni, hiszen érthető, mer büjt vót tegnap.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- És akkor má a háziasszony ekécsitette a kocsonyát. Tehát jó bekocsonyáztak, lefeküdtek. Karácsony éjjel a lámpát nem vót szabad eloltani, mer karácsonykor világosság szállt az egész világra, kis Jézus tiszteletére égett az egész éjjel a lámpa. És karácsony reggelen nem vót szabad tüzet rakni, hanem tegnap este ugy köllött rá rakni, hogy az a tűz égve maraggyon, nehogy a kis Jézus fázzon. Az istállóban az embernek, nem ilyen műszóval köllene kimondani, az embereknek nem vót szabad az állatok alul a ganyét, a trágyát kirkani, valamiképpen aztán mégis féreraktár asztán, az állatokat megetették, stb. és következett a pásztormise, ami reggel hét-nyolcóra tájban vót, arra a kanász, a csordás, meg az igazi lumpen elemek azok okvetlen ott vótak ezen a misén.
- Gy.: És ez a pásztormise, tulajdonképpen minek a tiszteletére volt, miért tartották ezt külön?
- Jézus éfélkor megszületett a szüleinek, hajnal tájba értek oda a pászterek és ennek az emlékére. De erre azért sokkal kevesebben mentek, sőt még a szomszéd pusztábu is begyűttek a pászterek, aránylag tisztességesen fölöltözve.
- Gy.: A régi időkben, mit jelentett a pásztoroknál a tisztességes öltözék?
- A régi parasztembernek az öltözete vót a csizma, meg a csizmanadrág, meg egy fekete rövidkabát, meg kalap, vagy kucsmapapka. Szegény kanásznak ugyehát, csizmája emem vót, bakancs, valamilyen nadrág, meg valami szines kabát, valami ócsobb kis ruha, mit kaphatott az illető.
- Gy.: A szűrről nem tetszett-e hallani a régi pásztorvisélettel kapcsolatban?
- Igen, szűrt használtak, de már az utóbbi időben, a multszázad végén, akkor már aránylag emaratt a szür, az idősebbek még emlékeztek erre.
- Gy.: Cifra szűrök voltak divatba ezen vidéken?
- Én tulajdonképpen nem láttam, csak múzeumba láttam, és ha-

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. XII.09.

- zudnék, ha azt mondanám, hogy láttam viseni, de inkább arra gondolok, hogy itt ilyen szürszabók nem vótak, egyébként még az anyakönyveinkbe vannak, hogy szürszabók Gesztibe., ugy 1800-as évek elején, ez egy külön foglalkozás vót. Tehát, három-négy báránybórt összevarrtak, aztán hát abba készítették maguknak a szűrt, nem vót olyan szép díszes, mint ahogyan a filmeken látjuk.
- Gy.: A kecsisok hordtak-e szűrt?
- Igen, különösen az uraságnak a kecsisai.
- Gy.: És ez milyen színű volt?
- Szürke, és látszott a báránybőr kint rajta, nem csak benn be-melegített, hanem ki is ért, és az attá a díszét. Az urasági kecsisnak ugy illet begyűmni, tudniillik az urasági kecsisság minden vasárnap begyűtt a misére, és a kecsis mindig ebbe a kabátba, dómányba ültözve hezta az uraságot.
- Gy.: Karácsony első napján, akkor milyen szokások voltak?
- Az tulajdonképpen igazi szünetnap vót. Reggel ugye a jószágait ellátta, akkor elfogyasztották a valamilyen reggelit, és akkor következett elmenni a misére, akkor a nagymisére megint illet elmenni, ami hát 10.óra, vagy 11.órákór vót, szóval a délelőtti órákban. Utána hazament a parasztember, efogyasztották az emberek az ebédet, aztán otthun vót az ember, és akkor este felé következett a jószágok ellátása. Szóval, nem dőgezott.
- Gy.: A nem dolgozás alatt mit kell érteni, mivel foglalkozott?
- Akkor nem illet kártyázni, de nem jelenti azt, hogy nem tették meg, a falusikaknak az vót a jó, ha elbeszélgethettek, elmentek egyikük-a másikához beszélgetni. Ott vót a bor, igyá pajtás, én is iszom, aztán beszélgettek. A falusi ember bor nékü nem tudott beszélgetni, mer tulajdonképpen a falusi ember bort ivott, nem pedig töményeszest, és ez a bor nem részegítette le annyira őket, mint aki issza a töményeszest.
- Gy.: És erős borek voltak itt Gesztiben?
- Na, nem. Az egész faluban egy maligánfek-mérő volt, de az nagyon módos ember vót, akinek vót maligánfek-mérője, nyecfokosak, tiz-fokosak, éppen ilyen kis vöröslé vót, vagy fehér lé vót.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És erre felé nemes szőlő is volt azért?
- Itt visszakő menni, mikor a filaxéra a múlt század végén kipuhtította a szőlőt, akkor meghozták ezt a direkt-termőt, a nohát, meg az otellót. Csak most talán egy 30-50 éve nemesítették szőlőt, addig volt ugye noha, elvira, otelló és ennek a bora. És akkor újratelepítések történtek, most már az a sikk, hogy király, királylány, Kocsis Irma, meg nem tudom én milyen szőlőfajták, természetesen nem terem úgy, ahogyan vágyák.
- Gy.: Hát ezek elég jó fajták?
- A mostani telepítés az jó fajta, de viszont ez sok munkát is igényel. Azt a szegény nohát, otellót megkapáták, tehát kevesebb munkát igényelt, de mégis megatta a termést.
- Gy.: Mik voltak a legelterjedtebb kártyajátékok?
- Hát tulajdonképpen a zsirozás, meg a durákozás, nem tudom, hogy ismerős-e vagy nem? Ez egy orosz játék, a durák azt jeletti, hogy bolond, aki elveszti a játékot az bolond lesz. És aki elvesztette a játékot, egyszer nem ihatott bort, másodsor készítettek egy szakasztót, abba tettek egy ujságpapírt, és a szakasztót rátették a vesztesnek a fejére, az alatt a játék alatt a fején vót, na majd, amikor a következő játékot a másik vesztette el, akkor a szakasztót annak a fejére tették. Mongyuk a játéknak az elve, hogy én meg tudtam szabadulni, minden kártyámtól, akkor nyertem.
- Gy.: Hányat esztettek?
- Négy személy játszotta, és nyelo kártyát kapott, po. azt mondták, hogy adutt a makk, avval mindent lehet ütni, na most akkor én kikértem pl. egypiros hebst, akkor a piros hebre, ráköllött tenni a piros nyelcast, vagy a piros tizest, és azt elkünni valamivel, amilyen fölösleges kártyám vót avval elküttem, mongyuk zölddel, a következő rátette a zöld alsót, és ekütte meginn valamivel. A huncutság az vót, hogy én azt tuggyam meg hogyan veszithetem el, kérgyem ki az aduttyát, és akkor így keveredett a kártya, és ha nekem az összes kártyám ot t vót, akkor vesztettem.
- A huszenegyezés, meg a snapli ezek ilyen új játékok vótak.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Ezek hányas évektől terjedhettek el, ezek a snapli, meg ezek?
- Mikor, talán inkább ötven óta, faluhelyen nagyon új. Ez a durák vót, meg a zsirozás, más nem vót. A tálasás az a játék a gyerekeknel vót inkább, kirakták a kártyát, és akkor fölemeltem egyet, mongyuk pirosat, el köllött künnöm pirossal.
- Gy.: És a pénzbe való kártyázás, az a kocsmában sem ment?
- Kocsmába, igen. A kocsmáru azt kő megjegyezni, hogy faluhelen parasztembernek rettenetes szégyen vót bemenni a kocsmába.
- Gy.: Ünnepp nap is?
- Ünneppnap is, különösen régen, régen a kocsmába nem jártak mások, mint alumpen elemek, s legénykék is akkor jártak a kocsmába, amikor táncmulatság vót. Szinte a legénynek is bemenni a kocsmába, az egy tilos terület velt.
- Gy.: Ez érdekes, mer azt hinné az ember, hogy a művelődési házak előtt a kocsmá volt a központja a falunak?
- Nem, nem. Inkább házakhoz, és egymáshoz jártak.
- Gy.: Általában a szegények, a cselédek jártak a kocsmába, akinek nem volt szőlője pl-ul?
- Na igen, akinek nem volt szőlője. Van is egy ilyen történet, hogy tulajdonképpen az embernek négy fertályszekciója vót, 48 hódót jelnt, aszonygya szegény, akkor már mind a negyvenyolc hódót elitta, aszonygya ett a kocsmá előtt, hogy én nem értem meg, hogy milyen kicsi ez a kocsmá ajtó, és hogyan fér be ezen 48 hód főd. Elitéltek, akik a kocsmába jártak.
- Gy.: Aháboru után ez hogy változott, akkor azért gyakoribbá vált?
- Inkább az ötvenes évet vegyük, mikor a téesz megszerveződött. Akkor ugye a parasztembernek evették a szőlőjít, de a parasztembernek is meg van a természete, kívánta azt a bort, azt az italt, akkor először be-be lopakodott a kocsmába, most meg már annyira természetes, hogy mise után vasárnap bemennek a kocsmába, ah elképzelhetetlen.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy: És elég sokat járnak itt vasárnap misére itt Gesztiben?
- Gesztibe nem, Geszti a környéknek a legvallástalanabb falubja. Más falukba jobban járnak. Gamáson is jobban járnak.
- Gy.: Karácsony másnapja szintén ünnepnek számított, és ugyanugy telhetett el?
- Igen, nem volt semmi különös.
- Gy.: Rokonoknak, hogy illet meglátogatni egymást?
- Ha másfaluba ment férjhez a leány, akkor nem lehet jellemzőnek mondani, hogy hazalátogatott karácsonykor a szüleihez, talán azért se, mer a karácsonyi idő rendszerint hideg, havas vót, és megyük a másik faluba nem igen érkezett haza, de ez a karácsonyi látogatás nem jellemző, talán a látogatás a szombzedek, a falusi rokonok körébe vót jellemző.
- Gy.: Mit jelent ez közelebbről, hogy kisgeszti?
- Ezt a szót, csak a rim kedviér tette oda a szerkesztő.
- Gy.: Tehát a falurészek, nem különültek el egymástól?
- Nem. Itt nem különültek el Gesztiben egymástu.
- Gy.: Ez egy elég hosszú falu?
- Hosszu falu, igen, de itt tulajdonképpen azt kellene elmesélni, hogy a falu valamikor itt vót a templom környékén, a régi faluk mindig ugy telepettek, ahol kutat könnyen találtak. Itt telepedett el a templom környékén a falu, na most, ahogy a falu lakossága nőtt, akkor ugye ementk erre főfelé. A faluvégin ott van a kastély, és a kastélynak a cselédházai. A demokrácia ötvenbe, amikor ebentették az uraság házait, akkor épüt arra a falu főfelé még négy kilométerre. Ugyhogy az ősi falu az ez. "Kisgesztiben lapon van a Szen János, kisgesztiben de nagy ur a plebános" - ezt a rim kedviér tette ide. Itt nem vót Kisgeszti, meg Nagygeszti. Másfaluba van, alsórész, fősőrész, Kiskarád, Nagykarád.
- Gy.: Bogátnál is ez a helyzet, van Kisbogát, Nagybogát ugye?
- De bogátná, ott Alsóbogát és Fősóbogát, ott is a kastély ismerős, az vót az Alsóbogát, attu főfelé az az utcaser az a demokráciába épüt ki.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- És akkor ennek a falunak a végén vót a Pösöbogát.
- Gy.: Itt Gesztiben, milyen falurészek voltak, úgy értem, hogy alvég, felvég, ezeket megkülönböztették-e?
- Nem. Csak annyit, hogy pógársor, meg a cselédsor, meg békavár. Békavárnak nevezik azt akrészt, ahol a békáknak a kuruttyolása állandóan hallatszik, de viszont ez a egy jellegzetes tájnév. Polányba is van békavár, Gamáson is van békavár, ez egy lapos hely vót, berek.
- Gy.: Én a pögársor az merre vót?
- Innét a templomtu a kastélyig. Itt laktak a legmódosabbak.
- Gy.: És a cselédsor az merre vót?
- A kastélyon fölül. A Jn Jankovicsék megépítették a kastélyt, és a Jankovics azt mondta, hogy én nem akarom hagatni a cselédgyerekek sirását, és a kastély előtt, egy nagy erdőt épített, hogy ott ház ne lehessen, és akkor a kastélytól is jó ötszáz méterre vótak a házak, hogy a Jankovics nehajja a gyerek-sirást. Nem is beszélve arról, hogy a cselédnek is ott vót a malom, meg az istálló, tehát a cselédnek is ne köjjön messze gyalogolni, és a gróf ne érezze az istállónak a büdösségét.
- Gy.: A vizkeresztet tartották-e itt a faluba?
- Akkor szilveszternek az estéjén, tulajdonképen az asszonyoknak tollas pögácsát köllött sütni, úgy magának megjelűte, hogy ez a pögácsa jelenti az uramat, ez a pögácsa jelenti alányomat, ludtollat tettek bele a pögácsába. Na most ez az uramnak a pögácsája. És akinek sütés közben a tolla leégett a pögácsáru, az meghat a következő évben.
- Gy.: És ezt komolyan is vették?
- Hát, komolyan.
- Gy.: Ezt szilveszter napján sütötték, mikor?
- Estefelé készült el ez a pögácsa, na és szilveszter este elköllött menni a hálaadásra, és a templomi hálaadás után a vacsora, akkor kerűt elő a pögácsa. Szilveszter este a babonások óviaszt öntöttek.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És ezt hogy csinálták plébános ur?
- A méh viaszt hát ugye megóvasztották, azt a megóvott viaszt beleburították egy hidegvizbe, és akkor az valamilyen alakot fővett. Az asszony azt kiokumálta, kikoskodta a fejével, hogy az egy kigyó, kibabonázta, és akkor ez azt jelent, ez azt jelenti, tehát okvetlen hozzátartozott ez a szilveszterhő.
- Gy.: De most ezt saját magára csinálta, vagy másra is?
- Másra is. Családon belül is, meg idegenekre is. Lányom férhő megy-e, és hogyha egy olyan alakot vett, akkor kikumláta, hogy az azt jelenti, hogy a Jancsi lesz a lányomnak az ura.
- Gy.: Mindenki öntött ilyen viaszt, vagy voltak öntőasszonyok?
- Vótak öntőasszonyok, de ezekből kettőt kő megjegyezni. Ezt a viaszöntést többen végezték. A faluba öntőasszony nagyon kevés vót, aki betegség esetén tudott önteni. Polányba vót egy okos asszony a Katonáné, az nagyon szépen öntött, meg gyógyított, meg csárát, így mongyák a babonások, hogy megcsárámb. Betegeket, hogyna, prosekcióba gyűttek a Katonáného Polányba, annyira, hogy pl. a csöndérség főfigyelt rá, és büntették is a Katonánét.
- Gy.: Miker él ez a Katonáné?
- Ötvenbe halt meg. Idős vót, nem én temettem, de még máig is beszélnek Polányba, hogy pl. amikor annak a temetése ki vót tűzve, kedden délután négyóraker, hogy ujjan fülhő vót, és ujjan szélvihar vót, és erre a nép azt mongya, hogy az összes beszorkány összegyűtt a temetésire.
- Gy.: Milyen betegségekkel mentek el, pl. az öntőasszonyhoz?
- Egyszer pl. beteg a marha, mit csinájjak a marhával? és azt menta, menny el, hozz el a marhának a farkábu egy darab szórt, Elhosta a szórt, beletette rostába, a rosta alatt parázs vót, és akkor forgatta? és mondta, ne tarts nem döglik, annak van, akinek döglik! És akkor aszonta, hogy menny hasa, egy a marhának ezt, és asztán majd meggyógyul. Meg is gyógyult a tehén, mert a betegségbü általában meggyógyulnak az emberek is.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Ezér a Katonáné kapott egy darab szalonát, vagy tíz pengőt, vagy valamit. Emberi betegeket is hoztak hozzá gyakran.
- Gy.: És például fűvei voltak-e?
- Nem, hanem megmondta, hogy ezt hasznád, vagy azt hasznád.
- Gy.: Pl. gyógyfűveket is ajánlott?
- Nem, azt nem. Csak babonás cselekedetet.
- Gy.: Pl. emberi betegségekre mit tetszett hallani?
- Nagyon figyéd meg, amikor az ujhold megérkezik, és akkor mennyi ki a kertbe, és háromszor ugord át a gyepűt, - a kerítést -, ilyen természetes diszgaszbu, bokorbukésszűt kerítés vót, és akkor el fog mulni a betegség. Na de szegénynek mindig egyforma betegsége vót, vagyis receptye vót, mer pl. valaki szerelmi bánáttal kereste meg, hogy elhagyta a vőlegény, annak meg aszonta, hogy amikor az ujhold fölér, akkor ugy ugord át a kerítést, hogy a holdat ne lásd, tehát a hátamögött legyen a hold. Ismétűte magát.
- Gy.: Pl. keléssel, vagy árpával is mentek hozzá?
- Hogyne. Pl. a kelést, azt keresetlen kecsikenővel köll megkenni, régen a parasztnak a kecsitengélyét, kecsikenyőcőével kenték meg, most én megyek a határba, az országuton, és véletlenül a szemem ráakad egy lepottyant kecsikenőcsre, avvalókennyem meg.
- Gy.: Milyen lett a szeme utánna?
- Semmilyen.
- Gy.: És most pl. ha a túske megszúrta a lábát, és kelés lett a lábán, akkor arra mit mondott?
- Akinek kelése van, az mennyen ki a határba és a testének a terhétü könnyebbűjön meg, és azt a megkönnyebbült terhet, amit ott hagyott, abba tűzzön bele egy tollat, és azt aki legelőszőr meg láttya, kineveti, arra megy át a kelés.
- Gy.: És valamit nem tettek-e a kelésre?
- Tejfölös-kovász, mézes-kovász, de ezt hasznáták is, nagyon régi dolog, ami megérleli és kihozza, asztán elmulik.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Pl. ha sirós volt a kisgyerek, azt is megöntötte-e?
- Ezt csak megin a javosasszony tuggya, - de most edicsekszem, de jobb lenne ezt a mikrofent lezárni -, mer éngem is megöntöttek. Nem tudom, hogy mér, egy kutya megijesztett, gyerekkoromba. Üreganyám, ugye, az vizetcsinát, az olyanformán ment, hogy fogott egy poharat, abba vizvót, odament a kályhához és valamit normogott, imátkozott, azt monta, hogy az aranymityánkot mongyam, és akkor háromszem paraszt beletett abba a vízbe, hogy mit mondott azt én nem tudom, és akkor azt a vizet nekem meg köllött inni, megittam és azuta se félek a kutyátu.
- Gy.: A gyerekekkel kapcsolatos régi babonákról mit tud? -pl. hogy megverték szemmel, akkor pl. mit csináltak a gyerekekkel?
- Ugyanezt a szenesvizet csináták. De hogy az aranymityánk milyen azt nem tudom. Szegény Üreganyám meghalt, hét éves vótam, na meg egy ilyen gyerekeknek mi gongya van arra, hogy milyen az aranymityánk, de most már megkérdezném.
- Gy.: Nem tudom, hogy a visszafelé mondott mityánkot azt az Ürdög mityánkjának szokták nevezni, de azt nagyon nehéz lenne visszafelé elmondani, ilyenekről hallott-e már? Egy falusi hástartásban milyen gyógynövénynek kellett lenni?
- Ezerjófű, orvosságnak, tejának megfőzték annak a levét, a hársfavirág, bodza, ennek a virágját főzték ennek meg. Abbu ugye herba teát készítettek, és aszhasználták nagyon sok betegségre. Az orvosok szerint a bodza használ a légbetegségek ellen, a gyomorbántalmak ellen. A kamillát, azt is teának, itták is, meg bureगतak is vele.
- Gy.: És mi volt, amit esetleg itt használtak?
- Gy.: Szélhajtónak, mit használtak pl. az állatok esetében?
- Ha felfuvódott egy állat, akkora malaccal szemet etettek, faszemet készítettek. A bodzát atták, azt nagyon sokszor használták.
- Gy.: És sok bodza volt a környéken?
- Hogyne.
- Gy.: És hárs, az volt-e erre felé?

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Vót igen, és annak is szették a virágát, sőt a kulák időbe házkutatást tartottak, ill. palláskutatást tartottak és asszonya a házkutató, az asszonynak, hogy magának enyi hársfateája van, magán meglátszik, hogy tiszta kulák. Aszonta a kulák asszony, hogy szedett véna a maga felesége, akkor annak is lenne.
- Gy.: Orvos, az mióta van Gesztibe?
- Gesztiben nincs orvos, mert csak Mernyén volt mindig orvos, talán 1850. óta, tehát oda kellett átjárnai orvoshoz.
- Gy.: Gondolom, hogy ilyen kisebb problémákkal nem rohantak azí orvoshoz?
- Nem, tulajdonképpen az ugy van ám, hogy a szervezet maga-magát gyógyította.
- Gy.: Pl. a tbc. annak idején nagy betegség volt, az ilyen tüdőbajos emberekkel mit tettek, vagy mit itattak?
- A borza az evirágzik, és lesz neki ez a piros bogyója, azt csetének nevezik, azt megfőzték lekvárnak és azt ették az illetők, és azt mondják tüdőbaj elleni orvosságnak.
- Gy.: És sok tüdőbajos volt errőfelé?
- Hogyne, ilyen általános betegségnak számított.
- Gy.: Volt-e szilveszterkor valamilyen étel, amit ajánlatos volt enni?
- Nem, hát a pogácsa. Szemestermények nem. Szilveszter estéjén azt a gyertyát, amelyet karácsonykor megkészítettek, meg poharat, azt szilveszter estéjén meggyújtották. Akkor a vacsora után leterítették az asztalt fehér abrosszal, és akkor az asztalon ott volt az a pohár a gyertyával, az imátságeskönyv, az óvasó, és ugy virrattunk az é ujjévre, nem vártuk meg, hogy tizenkettőt üssön az óra, hanem este lefeküdtünk negyedtízkor, féltízkor, asztán mikor másnap fölébrettünk, akkor vót a reggel az ujev. Nem koccingattunk, nem csókugattuk egymást.
- Gy.: Pl. kántálni mentek-e ujevkor?
- Ujjévet köszönteni, - hát vótak gyerekek, 10-20 évesek, csoportokba összeverődtek, gyűttek, hogy szabad-e ujjévet köszönteni. Hát persze, hogy szabad vót, kinyitották az ajtót és elmondták

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- a szöveget, mit tudom én, hogy aggyon Isten bő bort, bő buzát, holtunk után örök üdvösséget, vagy pedig elénekelték azt az éneket, hogy "jó szép Jézus, az új esztendőben, légy hiveddel, ó Mária édes reménységünk, esedezz érettünk, hogy az új esztendőnek, minden idejében, lehessünk Jézusnak drága kedvébe. És hát, akkor boldog új évet kívánok, aztán hát megkapták a járandóságot, kalács, hus, bor, és mentek tovább. A falusi emberek nem mentek el egymáshoz boldog új évet köszönteni, de hogy ha elment az egyik a másikhoz valamiért, akkor avva ment be, hogy jó reggelt, boldog új évet. Külön ezér nem.
- Gy.: Az új év azért a számvetések ideje, meg hát tervezget az ember, a karácsonyfát, amit az előbb tetszett említeni, azt mikor szették le? Mikor dobták ki?
- Viskörösztkor. Addig ott volt, de hát visköröszt, régen január 6.-án volt, tehát addig ugye megmaradt. Tehát ugye viskörösztkor a szentűt vizet megszentűték a templomban, egy hadóba, és abba a szentelt vizű, minden család viit haza egyűveggel. Hát általában literes üveggel. Amikor hazavitte ezt a szentelt vizet a gazdasszony, akkor megszentűte vele az egész lakást, meghintette a lakást, a mellék helyiségeket, az istálót, a pajtát, hogy az Isten óvja meg a veszedelmektű a házat. Azt a szentűt vizet eltették a szobába, a tiszta szobába, sőt szentűtviztartó vót minden ajtónál, és amikor az illető elment hazuról, akkor abba a szentűtvizbe belenyujlt és keresztet vetett magára. Amikor az a szentűtviz kiszáratt, fűtűtűtték. És, hogyha a pap hozzájuk gyontatni ment vóna, vagy beteget fűdostatni, akkor elővették megin a szentűtvizet és az oltárra tették egy edénybe, arra az asztalra, amit oltárnak megkésztűttek.
- Gy.: És betegség ellen pl. használták-e a szenteltvizet?
- Na igen. A beteg is ha fűtudott kenni, akkor belenyut és keresztet vetett és imátkozott vele.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: A házszentelés régen divat volt, ha egy új házat építettek, milyen esetekben hívták ki a plébánost, házat szentelni?
- Vizkeresztkor minden esetben elszokott menni a plébános, ha ugyan hitták, de például Gamáson, Gesztiben nem ment el senkinek a lakására, egyik plébános se, sohasem.
- Gy.: És mi volt ennek az oka?
- Tulajdonképpen a plébánosok nem vezették be ezt a szokást, a falusi emberek nem szokták meg, nem is tudták, hogy van, ez mindig a plébánostu függött, hogy bevezették-e abba a faluba. A másik faluba pl. ott van ilyen házszentelés, de mondom Gesztibe, Polányba, Gamáson nem vótl. Azért szentítte meg az asszony alhelyiségeket szentítvizzel.
- Gy.: És hogy ha a plébános szentelte, akkor ez miből állt, van egy meghatározott szertartása?
- Van egy meghatározott szertartása.
- Gy.: Volt-e ilyen háromkirályi járás?
- Na igen, az vizkereszt előtti napokba vót, tehát ugye három fiufölöltözött, mongyuk ugye fehér ruhába, és akkor egy ilyen katonacsákó, és kargyuk. Készítettek ők egy érdekes alkalmatosságot, fábu, amelyet így ha összenyomtak, akkor kiszélesedett, amelyet, ha visszahuztak, akkor összébment. Ennek az alkotmánynak a végén vót egy gyertya, az égett. És akkor, szabad-e háromkirályokat köszönteni, és akkor bementek, és éneküték, hogy háromkirályok naptyán, országunk istáptyán, dicsérjük énekekkel, igaz, jó, szép versekkel. Most a ref. kötetkezett. Szép jelen, szép csillag, szép nap után, és akkor azt az alkotmányt megfogták, az az alkotmány kinyulott és kb. egy méterre megnyullott és eléneküték ennek az éneknek a három-négy versét, hogy: nem jut esembe.
- Gy.: És akkor ugyanugy adományt kaptak?
- Egy kis adományt, hust, kalácsot, hurkát, kalbászt, svátlit, és házru-házra jártak ők is.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És megelőző napokban már elkezdtek vizkereszt előtt?
- Igen. És akkor vizkereszt napján kezdődött a v farsang.
- Gy.: Na, és ehhez milyen hagyományok fűződnek?
- A farsangnak a naptyain illetl fölöltözni komédiásnak. Mon-
gyuk a férfi fölöltözött nőnek, a nő fölöltözött férfinak,
vagy pedig fölöltöznek kolompárcigánynak, kéménysöprőnek,
hárman-hatan összefverődtek, és mentek házru-háza. Termé-
szetesen ugye az arc elvót rejtve, fődve, valamilyen álarc-
cal, inkább ruhából készítették, de az is megtörtént, hogy
bemaszatuta magát, ha pl. cigánynak ötözött, akkor beker-
mosta magát, és akkor rongyos ruhába, kisgyereket teknyőbe
tett a hátára, ugy e aztán jártak. A farsangidőben, akkor rend-
szerint akkor fosztottak tollat, és ezek az emberek megsej-
tették, hogy kiné fosztanak tollat, ott volt öt-kilencszemély,
16 asszony, és m bementek ezek a maszkák, ott talágták,
hogy te vagy Jancsi, Te vagy Marika, stb. Hogy a férfiak meg-
állapicsák, hogy melik a nő, akkor annak a férfinak rendsze-
rint a mellefelé nyutak, hogy megtapincsák. Amikor aztán az
tiltakozott, akkor már megtutták, hogy az nő. Az asszonyok-
nak a tollába belefujtak, a toll ezerfelé szalatt. Ezeket
a maszkásokat illetl megkináni, de csak borral kináták meg
őket., ott megint le kellett venni az álarcot, ott már akkor
fölismerhették, ha az illetl nemfogatta el, akkor ugye már
gyanus vót. Ez egy közönséges mókázás vót.
- Gy.: És ez konkrétan farsang melyik napján volt?
- Bármelik naptyán, a farsangi időszakba előfordult.
Másokho is bementek, akik nem fosztottak tollat, mer ugye
az vót a poén, hogy mutogassák magukat, aés akkor ők nagyon
nevettek, hogy nem találták el, hogy kivagyok. Az vót az ér-
dakes, ha nem találtak el.
- Gy.: De megszólalni nem volt szabad?
- Nem is szólaltak meg, mer a hanggyáru felismerték vóna őket.
Ott foregtak a házba, meg a szentelennye, pl. ott vót az asz-
talon a pogácsa, akkor belenyut, ki vett egy darab ételt.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Egyszer ugye mókázás vót.
- Gy.: Ezt pl. a falu melyik rétege csinálta, pl. az ilyen mókázást?
- Mongyuk mindenki végezte, a módosabb ember is megcsinálta, de nem csak legények végezték, hanem fölött asszonyok is, hát a gyerekek az anagyon természetes vót, hogy fölötözték komédiásnak.
- Gy.: És nem öltöztek-e föl gólyának, vagy medvének?
- Annak már nem tudtak fölötöztetni, mer ahho nem vótak ilyen álarcok, inkább egyszerűnek cigánynak, kolompárnak, vagy elegáns főjegyzőnek, vagy szépen anók főtették a kalapot, a férfianak a kalaptyát.
- Gy.: Ha már most itt tartunk, akkor v farsang, ugye a bálok időszak is volt?
- Na, igen.
- Gy.: Hol tartották Gesztiben a bált?
- Kocsmában.
- Gy.: Hány kocsmája volt?
- Gesztiben nagyon sok kocma vót, mer tulajdonképpen itt nagyon sok cselédember vót, és a cselédember ezekben a kocsmákba pótuta az alkoholszükségletét, a csekély fizetéséből. Legalább le kocma vót
- Gy.: Ezek házijellegűek voltak, vagy hivatalos kocsmák?
- Vót néki iparendélye a kocsmára, de ugy értem, hogy a kocsmát inkább másodállásba látta el. Megtermett a saját kis szőlője és a kis borát elatta, vagy ügyes pénzért megvette másik faluba a bort, és elhozta ide, és a cselédembernek eltutta adni.
- Gy.: És ezek a bálok, hogy szervezettek?
- A kocsmáros szervezte, hát a farsang szombattyán okvetlen köllött bálnak lenni.
- Gy.: Akkor mindegyik kocsmában volt bál, vagy csak egy bál volt a faluban?
- Hát inkább egy bál, mer akkor a közönség megoszlott vóna. Az tudott bált tartani, akinek tulajdonképpen vót nagyobb terme. Itt a harmadik házba ennek vót egy nagyobb terme, ahol táncolni is lehetett, ő tartotta a bálekat, őt Lukicsnak hívták, de teljesen kihatak, ugy hogy teljesen üres a z házuk.

Somogyegyeszti
Gyűjtötte: Gáll Éva
1987.XII.09.

- Gy: Itt is volt a kocsmáépület, itt a harmadik házban?
- Igen.
- Gy: És ez miből állt, ez a kocsmáépület?
- Magának a kocsmárosnak az egyéni lakása, vót egy terem, ahol kimérték a bort, és ott asztalokná leütek az illetők ittak, kártyáztak, és egy másik terem, a bálterem.
- Gy.: És a báltermet kidiszitették ilyen nagy napra?
- Nem, sőt talán még be sem fűtötték.
- Gy.: Csak ennek a kocsmárosnak volt ilyen alkalmas helye, vagy másoknak is?
- Másoknak nem volt. A bálokat majdnem mindig itt tartották. Ott lenn is vót békavárba az utcának azelején, de hát annak nag on kis terme vót. Attu függetlenül ő is megpróbálta a bált tartani, de hát nagyon kevés gyerek fért be, tehát egy 1500 fős falunak csak 80 fiu, lánya fért be, és nem beszéve arról, az édesanyjukat, akik elkisérték őket. Az kötelező vót, a lány nem mehetett el az édesanyja nélkül a bálba.
- Gy.: És pl. ők hol ültek le?
- Vagy álltak, vagy pedig a falmellé tettek padokat, és ott szorongtak az öregasszonyok.
- Gy.: És csak az édesanya kísérikte el?
- Mongyuk, hogyha az édesanyja meghalt, akkor az idősebb nőtestvér is elkisérhette őket, vagy ha az se vót, akkor az apya kísérte el.
- Gy.: És akkor, hogy zajlott le egy ilyen bál?
- Ez a farsangsombati bál, ugy este 6-7 óra körül kezdődött, amikor már otthon elvégezték a dogaikat, állatokat megetteték, stb. Mentásnak éfélutánig, két-három óraker már illett hazamenni.
- Gy.: Hogy helyezkettek el, mondjuk a lányok, legények a bálteremben?
- Régen vége volt a táncnak, a muzsikás cigány bemonta, hogy használjon kedves egészségükre, használjon a forgócsontoknak,

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- most már csak asszonyák a táncvégén, hogy csúcs! A lány akkor odament az anyjához, a fiuk meg megint külön mentek, talán átmentek inni, de a lányt nem hiták át inni, nem szabadott neki. És amikor elkezdődött a muzsika újra, és akkor minden fiu főkérté azt, amivel éppen táncolni akart. Odament hozzá, egyenesen át, meghajtotta a fejét, és azt mondta, hogy szabad lesz Mariska? Meg vót ennek az illeme.
- Gy.: És nyáron hol tartották a bálokat?
- Akkor a kocsmaudvaron. Nyáron nem nagyon vótak bálok, azér nem, mer a fiu lány dógozott komolyan, csak akkor vót bál, ha bucsu vót nyáron. Pl. Gesztiben keresztelő Szent-Jánoskor, július 24.-én, akkor vót bál. Gamáson a bucsukor, augusztus 15.-én, akkor vót bál. De július 7.-én nem vót bál, csak a bucsukor.
- Gy.: A bucsuba, pl. idegenből jöttek-e vendégek?
- Nagyon. A bucsu előtt meghittam személyesen a rokonomat a másik faluba, hogy gyere el hozzám bucsura. Az az illető a csalággal a bucsu naptján megérkezett. Ugy érkezett, hogy ementek a misére, mise után otthon megvót a bucsui étel, egy husleves, és akkor pürkütt, rizzsel, nokedlivel, krumplival, a rizz után esetleg kirántotthus, rétes, utána meg kalács.
- Gy.: Ez a kalács, ez üres kalács vót, vagy töltött?
- Mákkal, dióval, mazzolával töltött és kakaóval meghintett vót. Na meg hát, nagyon természetes, hogy a bor ott vót az asztalon.
- A bucsubbéd elfogyasztása után, akkor a délutánt együtt töltötték, nem mentek el kujtoroghá, és akkor este 4-6 óra felé hazaindultak. Már rendszerint levaskocsin érkeztek.
- Gy.: És bucsuba, ha meghívták az illetőt, és nem ment el, akkor milyen mentséget fogattak el?
- Pl. egy temetés vót a családba, akkor abba az évbe nem gyűtt el bucsura, vagy a ló megbetegedett, akkor mindenki tutta, hogy azér nem gyűtt el, mer nem gyűhetett el, az emberek nem mentegőztek.
- Gy.: A bucsulátogatást azt illet visszaadni?
- Igen, akkor ez a falu ment a másik faluba, az ő bucsujára.

Somogyi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Milyen szintű rokonok hívták meg egymást?
- Testvérek, unokatestvérek, inkább az első unokatestvérek, s de még talán a második is elment.
- Gy.: Komák is, hogyan lettek komák?
- A jóbarátság terjedjen, teljesen idegen emberek, mongyuk együtt dőgeztak, vagy egymással szinpatizáltak, és akkor már azt tutták előre, hogy lesz gyerek, tutták, hogy lesz keresztelés, már előre megmonták, hogy Jancsi, egyúnnél nekem komámnak? Na most a Jancsi együtt komának, megtörtént a körösztlés, és még az az érdekes, hogy ha a körösztlés, a komaság előtt egymást tegezték, akkor a keresztülés utáni percben, egymást magázták. Mer azt küllött mondani, hogy komámuram. Tehát nem illet ily mondan, hogy Jancsi, Mariska, hanem komámasszony, komámuram. Ez is egy népi hagyomány, hogy amikor harangoznak, akkor ekő mondani az urangyalát. Hassanak oda, hogy a pap harangoztasson dére, és a tanács ugye mikegett-makegett, de a technika az egyházba is betört, tehát automatával harangoznak.
- Gy.: És akkor már nincs is harangozó?
- Nincs.
- Gy.: Be van állitva időre, óraszerkezettel és akkor így történik a harangozás.
- Gy.: De régen volt harangozó?
- Igen, annak is kb. 15 hód főggye vót, egy koldus, ninestelen emberként kezdet, és nagyon szépen megét belőle, és négy gyermeket a harangozói állásbu főnevet, akik nagyon szépen elvannak bocsátva, tehát bőven meg lehetett élni a harangozó állásbu. Az egyház hirdetett, hogy a harangozó meghalt, hirdetünk pályázatot, hogy jelentkezzenek. Jelentkeztek többen, és a Márton Pista bácsit megválasztották, a Hám Jánost nem, a Hám János örökre haragudott még énrám is, hogy őt nem választották meg dékánynak. A dékány és harangozó az ugyan az vót. Az egyháközségnek van vezetősége, és akkor szavastak névszerint, aki a több szavazatot kapta, azé lett az állás, és a Hámra nem szavastak, nem tudom miér, nem vótak itt negyvenkötőbe, egészen haragudott haláláig, még énrám is.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És akkor miben nyilvánult meg ez a haragja?
- Nem járt el misére, én még akkor fiatal voltam, és úgy tanultuk, hogy a fiatalabbnak kő köszönni, én köszöntem a János bácsinak, soha el se fogatta. Asztán később megtuttam, hogy ezér haragszik a papokra.
- Gy.: Ez azért nagy sértés volt, a köszönés visszautasítása, nem?
- Nem. Igen, aki haragba vót, azzal nem állt szóba, nem köszönt itt Gesztiben, ezzel juttatta kifejezésre, hogy nem köszön.
- Gy.: Pl. mi okozhatott ilyen lellentéteket, ilyen haragudást?
- A gyerekek végett mongyuk, rendszerint szomszédok között történt meg, a szomszédgyerekek összejártak játszani, a gyerekek egymást megcibáták, akkor monták, hogy a te fiad a bünös, a te gyereked a bünös, és akkor meg lett végette a nagy veszekedés. A gyerekek kibékütek félóra muva, de a fölnöktek tartották a haraget nagyon sokáig, illetve asztmonták, hogy a köröszkülés, a temetés, az esküvő mindenkit kibékít. Most ha abba a családba érkezett egy temetés, akkor vége vót a haragnak, a haragos átment és aszonta, hogy a halottam temetésire, meghillak beneteket, és attu kezdve szent vót a békesség.
- Gy.: És így a temetésre külön meghívták az ismerősöket?
- Igen, az nem volt törvénytyszerű, ha valaki itt meghalt, hogy elment a temetésre, itt nem, de pl. Polányba, ott mindenki elmegy a temetésre, de Gesztibe, Gamáson ott meghívták az egyéneket, különösenazér, mer a temetés után vót etetés, amit tornak neveztek. Akit meghíttak a temetésre, azon a toron illett, hogy ott legyen.
- Gy.: És polányiaknál abszolút nincs ilyen tor?
- Polányba, még tizenkét éve vót tor, azt úgy kő eképzeni, hogy ott vót a koporsó az udvar közepén, az imátkozó népekkel, amott meg egy nagy fazékba retyogott a pörkütt, meg a rizskása.
- Gy.: És ennek a tornak mi volt a szerepe, vagy jelentősége?
- Inkább ez visszamegy a régi pogányidőbe, amikor az embereknek a meghalásakor egy nagy étkezést rendeztek és ennek a annak a hagyománya, maradványa.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.0)9

- Gy.: A gesztiek is tartották a tort?
- Hogyne.
- Gy.: Mikor szűnt ez meg, vagy van még más?
- Nagyrítkán, mongyuk módosabb embereknél, úgyhogy én is magam is vótam, kb. hét éve egy ilyen torba. Akkor több szobát kiüresítettek, és valóságos szakácsnék főztek, fehér ruhába.
- Gy.: És siratóasszonyok voltak-e pl. a halott mellett?
- Ix nem. De olyan vót a faluba, aki ahalottat fölöltöztette, tehát meghalt mostaz illető, akkor elmentek az Ágnes néniér, és elment és fölöltöztette a halottat. Akkor az Ágnes néni kapott a halottnak a ruhájába szép dőgeket, est általában szegényebb asszonyok végezték.
- Gy.: És ez rendszer volt, hogy nem a családtagok öltöztetik?
- Nem, ugy hívtak valakit mindig öltöztetni.
- Gy.: Pl. a temetések alkalmával, az öröklés a régi világba, okozott-e haragot?
- Sokat.
- Gy.: Mi volt a rend az öröklésbe?
- Egyenlően a testvérek között, tehát ha vót 30 hód főd, akkor mindegyik kapott tizet. És a lakásba, vagyis a szülői házba a legkisebb fiu maradt, mer a lány ugye az férhó ment, elment a háztu. Ennek a kötelessége vót, a szülőket etemetni takarítani. Ezért lakhatott ott, és ő örökölte a házat. Természetesen a többi testvér megkapta a magára eső részt.
- Gy.: Most hogy ha lányról volt szó, akkor mi volt a megoldás?
- Akkor valamelik lányt ugy választották ki, hogy valamelik lánynak az ura benősült, és az lett a vő, ill. annak háznak lassan átvette az irányítását, és temettette el, gondozta el az öregeket.
- Gy.: És a vő és anyós-após közti ellentétekreől vannak-e ilyen történetek?
- Vannak, sok van, a közmondás általában: mindenkiért szenvedett Krisztás, csak a főkért nem. Az anyós folyton szekáta a vőt, tulajdonképen az a fiatalember ott van egy másik háztu, ennek a háznak átköllött venni a teljes szakását, mindenét.

Szociológusok

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Ebbe a házba vót, két öreg, meg a felesége, tehát a háromho alkalmazkodni annak az egy fiatalembernek, hát aránylag ez nehezen ment, és apró surlódások mérgeztették a helyzetet.
- Gy.: Ha tarthatatlan volt a viszony, akkor volt-e precedens, hogy mégis elköltöztek a szülők?
- Hgyne. De rendszerint pár év múlva összebékütek, megyük abba a családba, ahonnan elköltöztek, meghalt valaki, ezeknek oment a haraggya, és akkor mégis visszaköltöztek.
- Gy.: És egy vő beleszólhatott-e a család dolgaiba?
- Nem, nem. Alkalmazkodni köllött a vőnek mindenhő. A vő nemkezehte a pénzt, nem kezehte a pincekulcsot, megyük azt, hogy tulajdonképpen egy cseléd vót, az angol királynőnek a férje az csak férj, arra való, hogy hát ugye gyermekeket aggyon a királynak, királynőnek. Itt is a vőnek kb. ilyen szerepe vót. Gyermekeket adott és végezte a mindennapi munkáját.
- Gy.: Ilyen esetben a családi pénzt, az ügyeket ki intézte?
- Mindig az öreg, aki a legöregebb volt a családba. Annak beszelgáltattatott minden pénz és akkor az atta ki a pénzt.
- Gy.és itt Gesztiben, Gamáson, meg a környéken, volt-e arra pl. hogy több generáció élt együtt?
- Persze, sőt nagyon természetes vót, hogy több generáció ét együtt, egyszobába, kétszobába, nem mint most, ha valaki férhő megy, akkor mingyá külön szoba, megkülön lakás. Mindaddig a menyecskének elköllött viseni azt, pl. a faluba van egy ház, ahol három a szszony van, és az öregasszony itt van a plébánián és panaszkodik, hogy ez a menyecske semmit nem csinál, gyűn a menyecske legközelebb és mondom neki, hogy az anyósod panaszkodott, hogy nem dógozó otthon, nem főző. Ugy ám, mer asszonygya az anyós, hogy az összes zsirt elpazarom. Ilyenekre is odafigyeltek
- Gy.: Ilyenkor, amikor ketten-hárman együtt voltak, akkor ilyenkor ki kezelte a konyhát?
- A legidősebb. Zsirt, lisztet.
- Gy.: A menyecskék, ha odakerültek egy házhoz, mi az amit a házkörüli munkából rábizott az anyósuk?

Somogybészti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Általában a fiatal menyecske, hiszen erős vót, és fiatal vót, általában ki a mezőre, kapálás, stb. A háskörül a fiatal-asszonynak nem sok teendője volt. Nevezetesen tudom, egy fiatal menyecskének vót igénye, és abba a családba, zsákba itt tartották a búzát a sarokba, és hát a menyecske szerette volna, hogy ne a szépszobában legyen a zsákba alliszt, meg a gabona, és kivinni, hát nem engedték neki kivinni.
- Gy.: A gyerekekkel mennyit foglalkozhatott?
- Pl. megszületett a kisgyerek, és akkor az anyának dógozni köllött, azt pl. határozottan és nagyon szép anyai vonással könyvelem el, az anya ement e reggel kapáni reggel 7.óraker és amikor a gyereket kellett szoptatni, dére akkor ahazaért, megsoptatta a gyereket és a megkészített ebédet kivitte az urának és újra folytatta a mezeimunkát. Hát akkor este 5-6 óra felé megint haza köllött neki érkezni a gyereket táplálni. Akkor amikor már a gyereket ellátta az Üregannya, akkor a menyecske dógozhatott kinn a mezőn, tulajdonképpen szegénynek hazaköllött járnai, nem volt GYES, meg bölcsőde.
- Gy.: És a gyerekeknek milyen játékaik voltak itt Gesztiben?
- Tehát olyan, amit az édesapja megfabrikált, vagy maga a gyerekek ugye készíthetett, hát egy kisgyerekeknek az édesanyja készített kukoricacsutából babát, azt ugye hát kis fejkedővel szoknyával ellátta, avót a babája, játéka. Aztán a fiunak csutából készítették ökröt, vagy pl. koposták a főlötttek a kukoricát, és a gyerekek készített a kukoricacsutábu hidat, várat,
- Gy.: kukoricafosztásker az ismerősök összejöttek-e?
- Nem, csak a szomszédok, ismerősök összejöttek, mer én meg majd visszamentem nekik segíni, úgyhogy kukoricafosztáson sokan vótak, 20-30 személy.
- Gy.: És ezt segítségnek, kölcsönmunkának, vagy minek nevezték?
- Kölcsönmunkának. A régi világban nem tartották azt számon, hogy nekem dógoztak egy órát, vagy neked félórát, ementek egymásnak segiteni, ez ollen természetes vót, a gazda mindenkinek adott egy kis bort, megköszönte, asztán jóvan.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- És milyen munkáknál alkalmazták- ezt, vagy minél fordult elő, hogy segítettek egymásnak? /Gy./
- Háztömés, szegény szellérnek nem volt háza, s háznak a végében ásták ki a földet ugye, herták teknyőnként, készítettek egy ilyen deszkaállványt, ami a falnak készül, egy 60 cm széleset és ebbe teknyőnként szépen beleöntötték a földet, aztán asszonyok sulokkal tíferták, ütötték-verték, amíg az össze nem át, sárga földet használtak, a föld köhé raktak ponyvát. Oda elment a faluba majdnem mindenki. Szinte nem tudtak egymástu mozogni, annyira számon tartották. Nemcsak a rekonok mentek el, hanem szomszédok, barátok is, sőt vót, aki azér is ement, hogy kapáyon egy ital bort.
- Gy.: És mennyi idő alatt készítettek el egy ilyen tömött házat?
- Illet odaérni hat-hét órára reggel és nem nyolcórái munkaidőben dógeztak, egy kis kevés ebéd, egy ember vót, aki tutta őket irányítani, egy kőműves, a többi az szelgai munkát végezett.
- Gy.: A sarkekat mivel erősítették például?
- Azt téglával, csak a közte eső terület vót tömött.
- Gy.: A tapasztása, az hogyan történt?
- Kívülrü megint sárral ment, ezt a sárga földet szépen polyvával megkeverték, meg vízzel és olyan pecséta sár lett belüle, amit a mester rádobát és akkor szépen elsimitott, majd bemeszeték.
- Gy.: De melegek voltak ezek a tömött házak?
- Melegek.
- Gy.: És nádtető volt itt a divat?
- Zsupp.
- Gy.: És zsuppolómesterek voltak-e itt Gesztibe?
- Hogyne.
- Gy.: Kik névszerint?
- De meghatak tulajdonképpen, ezeknek nem vót iparengélyük, tudott zsuppuni, aztán elhívták a „Janásbácsit. Amikor befejeződött a zsupp, akkor a macskát földobták a zsuppnak a tetejére, akkor vót jó a zsuppulás, ha a macska nem tudott megkapaszkodni rajta.
- Gy.: És ezt ki is próbálták?
- Ki, és le is ellenőrizték a munkáját.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Na és ha elkészült egy új ház, akkor szokás volt-e hogy zöld ágot tesznek a tetejére, vagy melléje?
- Amikor a fundamentum, tehát addig meddig a tető nem ér rá, ott tettek bele egy zöld ágot, sallangókkal, és ugynevezett ádomást ittak. Amikor elkezdődött a háznak a tömése, akkor a fundamentumba beletettek egy jó üveg bort, beletömték, hogy hát az majd valamikor jó bor legyen.
- Gy.: És ez minden építkezésnél szokás volt?
- Igen.
- Gy.: Csak bort tettek bele?
- Esetleg pálinkát, mer a falusi embernek más szeszes itala alig vót, csak bor, meg pálinka.
- Gy.: Na és ez az ádomásivás, hogy történt, akik a házépitkezésnél segítkeztek, azokat mind meghívta az új tulajdonos?
- Igen, tulajdonképpen ott is vótak, ők már ott vótak, hanem azt jelenti, hogy a gazda, nem öt liter, hanem háromszor öt literes korsó bort hozott oda, s mindaddig itatta őket, míg ittak.
- Gy.: És ennek az ág kitűzésének mi volt tulajdonképpen a szerepe?
- Az, hogy szerencsére, hogy készen van a ház a magasságig.
- Gy.: És akkor utána már a tetőszerkezet következett?
- Igen.
- Gy.: És általában milyen volt ekkor a lakáselrendezés?
- Két szoba, elsőszoba, meg a hátsó szoba, itt folyt le az egész élet, tehát alvás, ebéd. A konyhába, ott vót a főzés, negyvenötig nagyon sok szabadkéményes vót, különösen nyári időben ott vótma főzés, télen benn a szobába, mer úgy is köllött fűtteni, s ott meg is főtt az étel.
- Gy.: Ott rakott sparhelyt, vagy kemence volt inkább, melyik?
- Rakott sparhelyt.
- Gy.: Itt kemence nem is volt divatva?
- De, minden házba vót. A konyhába vót a kemence, és természetesen a kemence mellett palyha is vót.
- Gy.: De szobáiban nem fűtöttek kemencével?
- Nem.

Somogyi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Az első szoba az volt az uriszoba, ahol az ur ruhákat meg a szép ágyneműket tartották, és oda nagyritkán mentek be. Milyen alkalmakkor mentek be?/Gy./
- Vasárnap, amikor a szebb ruhákat fővették, és akkor, ha halottan, akkor mennek be a szép szobába. A halottat ott főravatalozták, és akkor hát ott volt a ravatalozás, meg az imátkozás.
- Gy.: Bucsurra, ha idegenből jöttek vendégek, akkor hol ágaztak nekik?
- Az idegenek nem igen aluttak itt, még bucsukor se, ha véletlenül itt alutt, akkor természetesen az első szobába, hiszen nem volt nekik hely, mer egy ágyon talán két személy alutt a lakószobában. Mongyuk a férfi a feleséggel alutt, és nagyon sok helyen még a testvérek is együtt aluttak.
- Gy.: É s azok a betelhető ágyak divatba voltak-e?
- Az nem.
- Gy.: Ezeknél a lakóházaknál, hány gyerek volt itt divat?
- Legalább három.
- Gy.: De voltak sokgyerekesek is?
- Hogyne, a cselédeknek sok gyerekük volt, a munka szempontyábu, azt jelenti, hogy hozta nekik a fűzetést és általában azok a cselédek tettek meggazdagodni, ahol több volt a gyerek.
- Gy.: Most a gazdákra gondolok itt elsősorban, hogyha nem költöztek el, akkor hozzáépítettek-e a kétszobás lakásokhoz?
- Nem igen.
- Gy.: És az öregek részére sem építettek hozzá?
- Nem. Megvót a ház, és arra vártak, hogy ugye kihata, és amikor kihat az öreg, akkor abba a házba szépen elfértek. Ez már csak az ötvenes évekbe gyűtt, hogy a lakást szépitették, bővítették, csempézték. Addig ez nem volt.
- Gy.: A fiuknak építkezni kellett, a lányoknak meg férjhez kellett menni?
- Igen. A saját magam gyerekkorára mondom, hogy mi abba a családba, heten egy szobába aluttunk. Öregapám, édesapám, édesanyám, meg hát a testvérek.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Az öregekkel kapcsolatban a viselkedés, az alkalmazkodás, ez mennyire volt szigorú, po. a lefekvés idejére gondolok?
- Itt nem lehet megnyuk különös szabályt fölállítani, mer a gyerek úgy is este hamar elálmosodott, az édesapa, édesanya kénytelen vót dolgozni még, ameddig lehetett, az öreg is efárat és lefeküött.
- Gy.: Tli időszakban, milyen munkákat végeztek benne?
- Tothosztás az divatva vót, a szövés ebbe a századba nem, de én tuok még asszonyokat, ahol hát voltak szövőszékek a szobába, sőt még Buzsákba még a háboru előtti időben, minden asszony tudott szőni. It t Gamáson nem.
- Gy.: És honnan szerezték be a dolgokat?
- A takácsok, minden faluban jónevű takácsok vótak. Geszitzben nem volt, csak Polányba takács, és nagyon szép munkát adott, el is mantek az Öreg Főlingár János bácsihez, és Gamáson pedig a Jentelics János bácsihez.
- Gy.: A fonást pedig maguk végezték?
- Az asszonyok.
- Gy.: Fonóházak voltak-e itt?
- Mindenki a sajáttyát fonta, vagy a szszony elment a rokkájával, meg a gyerekekkel együtt a szomszédasszonyho, mer az is font. A gyerekek rosszakottak, akkor azt szokta mondani szegény, hogy dudáj, akkor a rokkának vót a vége, a gyerek azt megharapta és úgy dudát a gyerek.
- Gy.: Hogy több nyáluk legyen, ahhoz mit ettek ezek a fonóasszonyok?
- Semmit. Esetleg ivott vizet, de megnyuk a falusi asszonyná a borfogyasztás nem vót jellemző.
- Gy.: Milyen alkalomkor illet egy nőnek inni?
- Lakodalemkor lehetett, de sohase koccintott a nő, ha esetleg ivott, akkor lepva ivott, az szegyen vót, hogy a nő kiüríti fenékig a peharat.
- Gy.: De ünnepi alkalmakkor nem volt tilos az ivás?
- Nem.
- Gy.: Egy jó ebéd után, akkor megengedhető volt-e hétköznap, hogy egy falusi parasztasszony igyon?
- Na persze, hogy megengedhető volt, de azt nem nézték jószemmel, meg azt az asszony meg is szokta.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Lakodalmaknál, mennyire volt divat, hogy az egész falu részt vesz?
- Okvetlen a közeli rokonságot. A menyasszonynak, vőlegénynek testvéreit, rokonait, első- második unokatestvéreket, a komákat, itt még akkor a komának a testvére, tehát aránylag a falunak ahárom-negyed része összehívódott. Egyiket baráti címen, mer nekem elgyütté segíni tömnyi, teveled együttmentünk Andocsra a bucsura, hogy minél jobban kiszélesítsék a kört. Arval megtisztelték azt az illetőt, mer nekem valami szivességet tett, az pedig lekötelezve érezte magát, hogy meghívtak és így terjett az emberek között a barátság, meg a jószellem. A lakodalomkor megszűnt a harag. A haragosokat is okvetlen meghívták. Így az esküvő egyszép kibékülési folyamat vót.
- Gy.: És veggyes házasságok voltak-e, tehát különböző vallásuak?
- Vót igen.
- Gy.: Ez gyakori előfordulása volt?
- Itt, megyuk nem. Ez Geszti, csak katolikus. Ha véletlen más falubu kerüt vóna ide valaki, dehát ugymondamám, hogy tizévbe kettő.
- Gy.: Ugye az egyházi esküvőt nagyon szigoruan vették? Mindenképpen elkerülhetetlen volt annak idején? Most, ha egy vegyesházasságra került sor, akkor mi volt a rend?
- Melyik fél tért át a másik vallásra?
- A kálamistákat és lutránusekat nagyon megdicákném. Mer a kálamista az nem engedett a vallásába, meg lutránusse. Ugy hogy itt, a katalikusok rendszerint engedtek. A katalikus egyházná az a törvény, hogy mi ugy esketünk meg egy katalikust egy reformátussal, hogy ad egy irást, hogy másik templomba nem megy el elskünni, és az összes gyerekek azok katolikusok lesznek. Áttérni nem kell neki, aki ezt nem igéri meg, akkor nincs esküvő. Maradhat evangélikus, stb. de éttérni nem kell. Így ennek következtében nagyon sokan természetesen ki is, asér mondom, hogy a reformátusok győztek. Az is megtörtént, hogy ne legyen a kettőközött harag, mer mindegyik nagyon vallásos vót, egyik templomba se esküttek meg, csak a tanácsná, az anyakönyvezető előtt.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Mongyuk 1894. után, mer addig nem vót állami. Itt meg az lett, ha fiu volt akkor evangélikus volt, ha az asszony vót református, akkor a lány lett református. Az azonos neműeknek, az azonos vallás volt a megszokott.
- Gy.: Mongyuk, ha házasságot kötött egy katolikussal, akkor az összes gyerek katolikus lett, akár fiu- akár lány?
- Igen.
- Gy.: A fiatal párt kihirdették, hányszor hirdették ki?
- Háromszor. Három egymást követő vaásárnap.
- Gy.: Létezett-e olyan, vagy a plébános ur gyakorlatába előfordult-e, hogy valamilyen akadályt bejelentettek a házassággal kapcsolatban?
- Amikor az egyház ezt előírta, akkor a Gáspári jogász biboros azt mondta, hogy az egész anyazsentszegyházon még nem történt olyan, hogy bejelentettek volna akadályt. Ilyen végül is nem fordult elő.
- Gy.: És számíthatott elvileg akadálynak?
- Egyszer rekonok, vagy pedig az, hogy valamellik jegyes házasságot kötött. És mongyuk házasságot kötött Heves megyébe, és Nongrád megyébü elérkezett ide. Heves megyébü, valaki bejelentené, hogy hohó ez házasságot kötött. De ez lehetetlen, mer ha egy geszti fiatalember, mongyuk házasságot köt Nongrád megyében, akkor a Nongrád megyei pap megírja, hogy a geszti fiatalember házasságot kötött ezzel és ezzel, itt és ott. Tulajdonképpen egy kis differencia lehet, a vőlegény Heves megyébü jelentkeznek itt, akkor azt mondom neki, hogy hozd a körösztleveledet, a körösztlevelen okvetlen rajt van, hogy házasságot kötött-e vagy nem. Tehát az alatt a két-három hét alatt, amig a körösztlevél nem ér meg, addig lehet szédelegni. Ma már jobban is. Olyan esetem már vót, hogy ez alatt a két-három hét alatt, amig meggyütt a körösztlevél, akkor szomoruan köllött megmutatnom, hogy nézze a magának a lánya egy olyanhoz akar férhül menni, aki... Ilyen már előfordult.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. XII. 09.

- Gy.: Régen, milyen ruhába történt ez az esküvő?
- Férfiaknak okvetlen fekete ruhába, és fehér mirtusz utánzat kis csokra vót. A nőnek meg ugye a fehér ruhába, régen is. Itt gesztiben ez a sekszeknyás bőviselet vót, ugy talán kilencszázhusz-harminc táján vetkőztek ki belőle, akkor már levetették ezt a bőszekmányát. Először hosszabb fányollal, később már rövidebb fátyollal. Az nem esküdhett meg fehérbe, aki a fehér ruháját a becsületével elcafátuta. Aki a házasság előtt megesezt, gyermeket szült. Azért az is esküdhett templomba. Tegyük fő, hogy egy özvegy esküdött, harminchét éves korába, az nem fehérbe esküdött, hanem a korához illően, más színű ruhába.
- Gy.: Milyen napokon szokták régen tartani az esküvőt?
- Szerdán, kedden, csütörtökön, ezért hogy még a vasárnapi munkaszünetet, meg a misét ne roncsa meg az asszonyok sütése, készülődése, aztán kb. péntek, szombatra má kijózanodnak, etakaritanak, hogy meginn vasárnap megmarad a munkaszüneti nap, ill. elmehetnek misére. Ennyire egyházi szokás miatt tartották másnapon.
- Gy.: Pl. kedden, akkor pl. délelőtt, délután volt az esküvő?
- A lakodalom kéthelen vót, a menyasszony házába és a vőlegény házába. Rendszerint vegyik ezt az esetet, amikor egy lány férfi megy valakinek a házához. Akkor délelőtt 9-10 órákor megvót a templomi esküvő, akkor 12. órákor a menyasszony házába az ebéd, délután a menyasszonytánculás, stb. és akkor 5-6. óra felé a vacsora, még mindig a menyasszonytánc, akkor a vacsora után a menyasszonyt elbucszattatyák a szülői háztól, akkor nagy zene szóval mennek a vőlegény házához. A vőlegény házába a vacsora van 8-9. óra felé, muzsikálás, éfélkor a menyasszonytáncutatás. Olyan 11. óra felé akkor a menyasszony leveti a fehér ruháját, és fölöltözik menyecske ruhába és egy pöttyös piros, vagy kék-pöttyös kendőbe, a vőlegény is leveti a fekete ruhát, mondgyuk egy szürke ruhát vesz föl, és éfél után következik a menyasszonytánc. Az első vőfény begyűn és elkiálltya, halljunk szót uraim, erre elcsöndesedik minden zene, az első vőfény vezti a menyasszonyt és elmond egyérdekes szép verset, hogy meghoztam a menyasszonyt, aki már menyecske ruhában van, kék kendőbe, mindenki táncoljon vele egy kurtát, csak ara vigyázzon, hogy le ne tiporja a cipője sarkát.

Somogyeszei

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- A vőfénynek a kezibe gyertya van, kettő, és az a gyertya ég. Ekezdődik a muzsika, és akkor először táncul vele a vőfény. A vőlegénynek egy tányér vót régen a kezébe, abba tették bele a le pengőt, de mámanár a tányérok kicsik lettek, hanem nagy végkakat kell odahezni, mer Zsigulit is raknak bele. Abba a tányérba beletette azt az összeget az illető, amelyet a fiataloknak szánt. Tizpengőt, huszpengőt, százpengőt. A vőfénytől elkerik táncolni a menyasszonyt, utána újra leteszi a pénzt, táncul vele másfél percig, a következő, a vőlegénynek illett ara vigyázni, hogy mindenki táncujjon vele, de az se illik, hogy az sokáig unottan legyen az a nő. A vőlegény az egyik kezébe tartja a gyertyákat, a másikba meg a tálcát, amikor már látta, hogy mindenki táncut, akkor lekaptya a kalaptyát és ráteszi arra a gyertyára és elkiálltya magát, hogy az enyim a menyasszony, vagy az ujasszony és akkor tovább folytatódik a tánculás.
- Gy.: A régi világba, a pénznek mi lett a sorsa?
- Azt a vőlegény meg a menyasszony a saját céljaira fordította. A szülőknek beatták a közösbé, asztán majd visszakapták azt a pénzt ha kellett. A közönség ott p üdöget a lakodalmas asztalokná, és akkor éfél után hoztak nekik egy kirántott szeletet. A tánculás folyt és ment, ment az itatás, akik az asztalokná ütek, és nem táncutak üdögek, akkor azoknál az vót a szokás, hogy kináták őket borral, és akkor az eső vőfény, meg az eső köszorüslány ugye vittek egy tányért, a tányérba két pohár és a kezükbe egy pintözüveg. És mindenki előtt odaálltak, és ekezték danuni, hogy a Jézus is a jóbort szerette. Jézus is a jó bort szerette, Jancsi fiát magamellé ütette, bevele, - addig megtötötték a poharat borral és monták, hogy bevele, bevele. Jancsi bácsi szerénykedett, vagy Juliska néni szerénykedett, hogy nem, akkor azok annálhangosabban monták, hogy bevele, mindaddig monták, mig Juliska néni fő nem vette és fenéki ki nem üritette. Amikor kiüritette fenéki, akkor szépen monták, hogy agya Isten egészségire, és mentek tovább. Mindaddig, amig végig nem kináták az összes személyt, aki ott üdögét. Nem hagytak ki senkit, erre nagyon figyeltek.

Somogygeszti

Gyűjtötte: GÁLL ÉVA

1987.XII.09.

- Gy.: Bolondságokat, vagy bohócságokat csináltak-e a lakodalomba?
- Hegyne. Pl. Seha sem felejttem el, az egyik lakodalomba elővették azt a teknőt, amibe dísznövényeket a díszítő részeit belerakták. Sósóteknőnek nevezik. A Fülöp Jancsi szegény, nyugodgyék békébe belefeküdt, a nyakára tettek egy nagy piros fűszer paprikát és úgy tett a Jancsi, mintha meghat vóna. És akkor számságokat énekeltek, pl. Ismertem öregapádat, igen gazdag ember vót, a Balaton partján egy kazal rongya vót, azok énekeltek, akik mókáltak vele. Öten-heten ott mókáltak vele, aztán a Jancsi szegény tette magát, hogy meghat, szóval így mókáltak, de ebbe az az érdekes, hogy amikor szegény Jancsit temették, egész temetés alatt ez járt az eszembe.
- Gy.: És mi előtt a vége ennek?
- Egy darabig benne vót, emókáltak magukat, akkor monták, hogy Gyere ki Jancsi és akkor ittak tovább. A paprikafűszért rátették, leterítették fehér abrosszal, a másik meg mókába odatett melleje, hogy a temetőbe legyen melletted Boris. Ilyen kántáló stílusba monták. Aztán vótak dísznóságok is, Táská-Buzsák, -Tótszentpál-Olajmalom.-Mocsolád.
- Gy.: A gesztieket mivel csufolták?
- A gesztieket nem csufolták, a mernyeieket jobban, azt pl. megtérdelik a krumplit, a kkrumpli, ha nem sül meg, akkor megtérdelik. A gesztieket, polányikakat, gamásikat nem csufuták.
- Gy.: És a mocsoládiakat mért csufolták, hogy olajmalom?
- Ez megin egy móka vót, ez csak egy ilyen száms kifejezés, amit versbe összekötöttek. Vót Mocsoládon olajmalom, Gamáson, Egresen is vót olajmalom.
- Gy.: Pl. itt Gesztibe előfordult-e hogy más lány ültözött föl menyasszonynak, vagy fiu ültözött fel menyasszonynak?
- Nem. Sőt, inkább nagyon szép verseket mondott a vőfénykösző, hogy az édesanyának megköszöni a lány, hogy főneve, az aptyának megköszöni a vőlegény, hogy ilyen szép lányt adott neki. Hosszu, 10-15 versszakos köszöntőt mondott a vőfény.
- Gy.: És vőfénynek kit hívtak meg?
- Rendszerint a vőlegénynek, vagy a menyasszonynak a közeli rokonát. De annak legénynek köllött lenni. Házasember nem lehetett.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: És ezek a főfényiratok kézzől-kézre jártak ugye?
- Igen.
- Gy.: És ilyen vőfénykönyvvel tetszett-e találkozni, amikéziratos?
- Igen. Van nekem.
- Gy.: A kor esetében, minden családot meghívtak a lakodalomba, a vőlegény és a menyasszony ment el, vőfények is hívogattak személyesen. A vőlegény rekonait a vőlegény hitta meg, a menyasszony rekonait, a menyasszony hitta meg. Tisztességesen fogadták őket, mer hitták hogy minek gyűnnek. Pülállt a fiatalember és megmondta, hogy János bátyám 5.-én kedden délután lesz az esküvőnk, szeretettel meghijjuk magát vacserára, a Juliskát koszoroslálynak, a Jancsit vőfénynek. Az asszonyt meg gazdaasszonynak. A vőfények valamikor még bottal jártak, és fővirágozott bottal, de márnegyventü kezdve a vőfények teljesen emarattak. Az esküvői menetbe, meg a lakodalomba meg van a szerepe.
- Gy.: Amig a vőfény hívogatott ezzel a szalagos bottal, akkor nem kötöttek-e szalagot a bottyára, vagy kendőt, hogy elfogaggyák a meghívást?
- Azt nem kötöttek, hanem csak szóban mondták.
- De már maga a vőfény is ilyen fővirágozott bottal ment.
- Gy.: És az vitmust is mondott ugye?
- Igen.
- Gy.: Az Attalai nép ajkán él 1962.áprilisában volt lemásolva.
- Gy.: Szerencsés jónapot aggyen az Ur Isten,hála hogy e napon felkutattunk éppen, megjött már az Ur, amig maguknak oltárhoz kell lépni,mint szép menyasszonynak.E járatba jöttünk, azért e hajlékba, hogy elvezessük az Isten házába. Kérjük azért az édes szülőket, hogy oresszék utnak kedves szülöttjüket. Menyasszonyunk eképpen szóla: hogy szive érzelmétől most szavakhoz juta, elmondom én tehát, amit elméje gondol, ilyenformán szólna, látom bus arcáról. Hosszu az én utam, melyre most indulok, azért Istenem tehozzád fordulok. Becsásd meg nékem elkövetett vétkem, add, hogy boldog legyen az én házaseletem. Szentjeiddel állj mellettem nyomban, mert ma változik életem sorra.Vagy hosszu örömare, vagy örökös bura, kérlek Istenem, ne hagyj el soha. Add, hogy boldog legyen az én páros életem,

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Kérlek Jézus, holtig maragy velem. Hozzátok fordulok kedves szülők, testvérek, rokonaim, kérlek benneteket, megbocsásatok, ha valamit vétettem tinéktek. Dicséértessék a Jézus Krisztust
- Gy.: Meghívó. Alázatossan lépünk e hajlékba, az ég áldása szálljon a benne lakókra. A házigazdától bocsánatot kérünk, hogy a tisztos házba lépni mertünk. Jövetelünk okát elmondom én bőven, hogy szép ünnepünk van mára készülöben. Melyre családgyukat általunk hivattya Kopp Mátyás vőlegény, és annak tisztos attya. Aki majd szombaton estére, kedves fiának és az ő szerelmes párjának Fekszos Irénnek mennyegzőjét tartya. Ennek a szép napnak megújjuk torát, készített a gazda bőséges vacsorát. Ezért sziveskedjenek tálunk megjelenni, vacsora után a táncba is résztvenni. Jelenjenek meg hát szombaton estére, szivesen láttyák magukat a többi vendéggel. Dicséértessék a Jézus Krisztust.
- Gy.: Menyasszony köszöntése bekötött fejjel.
- Gy.: Miben különbözött az Attalai, vagy a Geszti esküvő?
- Inkább csak az iltözetbe, Gesztiben modern iltözet vót, meg vannak hálóingek, ugy értem, hogy bokáig ér a nőnek a szoknyája, ott pedig rövid szeknyába.
- Gy.: Ott még a hatvanas évekbe, amikor ezt letetszett irni, akkor is rövid szeknyát hortak?
- Tehát, rövid bőszeknyát, és huszonkét szeknyát. Gyönyörű szép brokátokkal. Mos már egyetlen egy sincs Attalába.
- Gy.: Na most ez a menyasszony köszöntése bekötött fejjel, ez van éfél után. Ime itt áll az édes menyasszony, hogy menyecske fejjel először mulasson. Minden vendég néki egy nótát jutasson, hogy ajándékon ujcipőt varrasson. Táncoljon hát vele, mindenkik egy kurtát, de vigyázzanak, hogy le ne tiperják a cipője sarkát, gondoljanak arra, hogy drágáért varrták. Tűnjék meg tizes-sel a markát, a vőlegény kezébe van egy üres tányér, én elkezdem a táncot, a többi meg ráér. Addig is fussanak tizesért-hussasért, huzd rá cigány az új házásokért. Eladó a menyasszony.
- Gy.: A keszerus-pohár köszöntő.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Ez Gesztiben is volt ez a koszorus-pohár, és ez énből áll?
- Ez vót az, hogy Jézus a jóbort szerette, amit vittek körbe az idősebbeknek.
- Gy: És ezt miért nevezték koszorus-pohárnak?
  - A pohárra virágokbu koszoruformát kötöttek.
  - Gy.: és rozmaring az divat volt-e a lakodalomba?
  - Tehát van eső vőfény, és első koszoruslány, és a násznagyuknak a felelőségét nevezik nyoszoló asszonynak, ezek szép piros almába beletűzték a rozmaringot és ezt az almát leteszik az oltárra. Otthon is van ilyen előre földiszitett pohár.
- Gy.: Isten az új házásokat éltesse, és kívánom, hogy őket szeresse, testével, vérivel őket részeltesse és hogy a lelküket a menybe vezesse. Az új házásoknak felkelt a csillagjuk, legyen boldog az új éjszakájuk. Isten szat áldását eressze rájuk, a menyországba legyen örökös hazájuk. Szólnak a kakasok, mert esőt érznek, az új házások szépen örvendeznek. Könyörűgnek az élő Istennek, hogy agyon helyet a mennybe lelküknek. Muzsikának is álljon a gyönyörű szólása, hogya menyasszonyunkat mindenki had lássa. Mert a földön nincs neki párja, száljon rá az Istenek áldása. Isten az új házásokat életesse, életük fonalát hosszura eressze. Felvették a szent házasságot, áldják a szentháromságot. Ez a pohár rozmaringos, menyasszonyunk szép és csinos. Menyasszonyunk vőlegényé, iszom az egészségükért. Kezembe a szőlő leve, dicsértessék a Jézus neve.
- Gy.: A házasság elmondása vacsora előtt.
- Hallgat, hallgat közösség, Jézus Urunk údvösség. Násznagy uraim, ez a tisztességes jámbor személy, akiért ennyit áztunk-fáztunk, Ezt a nagy sárt meggazoltunk. Uraim halljunk szót, szólunk igazságot, nem beszélek tréfát, hanem valóságot. Aggyanak hát nekem egy kis szabadságot, amíg elbeszélem a szent házasságot. Ádámot az Isten, mikor teremtette, a szentházasságot még akkor rendelte. Egy oldalcsontját Ádámnak kivette, melyből Éva asszonyt mellé teremtette. Maga vót a vőfény az egek királya, bizonyítja mindent Mózes szent históriája. Bóven elémtárja, bárki is vizsgálja, ezt minden értelem bámulva csedálja. E szent rendelése az egek urának. Tetszett Ádám atyánk minden maradékának.

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Ugy a h pátriátáknak, mint az evangélistáknak, páratlan életet keressen tartának. Hiszen boldognak is lehet ezt mondani, kit az Ur jobb tartással szeret megáldani. Sokféle példát lehetne felhozni, de be is lehetne azt bizonyítani. Boldog, kinek van jó és hü felesége, mert a hiv feleség a ház békessége. Boldog, kit így megáld az Isten öfelsége, ezt ki-ki elhiggye, itt a versem vége. Dicsértessék a Jézus Krisztust.
- Gy.: A leves beköszöntése. Erdemes vendégek nem üresen jöttek, étellel tele van mind a két kezem. De mielőtt hozzá nyulnának a kanállal, buzgón imátkezzanak az eget urához. De hogy én itt hosszan ne beszéljek, forró táltól sebeket ne kapjak, vegyék el hát tőlem, ezt a forró tálat, melyet ujjam már tovább nem állhat. Éatammögött sok gazdaasszony vagyon, azok kezét is süti igen nagyon. Ne tánteregjen előttem senki, mert a nyakát könnyen leforrázom neki. Itt tehát a leves, melyet adott a jó hus, ezért senki szive ne legyen olyan bus, nosza muzsikások had szóljon egy vig dus, ezzel dicsértessék a Jézus Krisztust.
- Gy.: Sültusra. Itt hozok sültet, számtalan sokfélét, ezért köszörűje meg mindenki a kését, hogy el ne csorbicssa a tányérja szélét. Huzza rá kend rekett hegedűjét. Ételek közt nincs párja a jó pecsenyének, mert ez vidámságot hoz az elmének. Ósatyáink miért voltak oly fének, mert borral és pecsenyével éltek. Tessék, hát uram, ezt tőlem elvegyék, mindenki ebből jó étvágygal egyék. Bort is igyék rá ám, aki ebből eszik, mert ha nem iszik rá, nagy foga nő ettől. Dicsértessék a Jézus Krisztust.
- Gy.: Süteményre. Itt a finomlisztből jóféle sütemény, nincs ebben sem mustár, sem kömény. Cukorral vegyítve nem is olyan kemény. Aki ilyennel él, nem bántja a köszvény. Feltálatom végre a jó réteseket, mazsolaszőlővel telt édességeket. Tudom, hogy szeretik az itt lévő szüzek, annál is inkább az öregek és ószek. Olyan édes ez kérem, mánt a gont méz, mingyárt megkívánnya az ember, ha ránéz. Bátran lehet enni, a gyomornak nem nehéz, fogjon hát minden darabot kilenc kéz. Dicsértessék a Jézus Krisztust.

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: Árva menyasszony bucsuztatója.
- Ez egy külön rész, ha árva a menyasszony, ha a szülei meghaltak.
- Az árvagyereket a falu nagyon pártfogásba vette, itt 1810.-es évbe talállok egy bejegyzést, hogy Palancsa Istvánnak a háza leégett, erre a napra virradóra. Négy árva gyereket azonnal befogattak eltartásra. Azokat tisztességesen főneveték, és szerény körülmények között férhez is atták, vagy megnősítették. Abba az időben, nem vót, hogy az én gyermekeket eldobom, ha megszületem, hanem még a másét is pártfogásba vettem.
- Gy.: Itt Gesztiben volt-e rá példa, hogy árva gyerek volt?
- Vót igen. Ha rekona nem volt, akkor teljesen vadidegenek is befogatták ezeket az árvákat. Az a kis árva gyerek 15.éves koráig alig tud dolgozni, addig csak kiadás vót arra a gyerekre, természetesen nem köllött arra gondolni, hogy olyan nagy kiadás vót, ét a szerény körülmények között. Pl. mi iskolába mindig meztláb jártunk. Mindenki. Módos is.
- Gy.: És mikor kaptak csizmát?
- Amikor már legénykettünk, 17-18.éves korára. De különösen az esküvőre, ha télen vót, akkor már okvetlen meg köllött venni a csizmát. A lányok nem igen jártak itt csizmába ezen vidéken, télen is cipőbe jártak. Nagyhóba is. A harisnyára viszont nem nylon harisnyát kő gondolni, hanem megszótt, tehát gyaptyubu font harisnyákat. Ugyhogy írva van ebbe a plébániának a történetébe, hogy 1800-as évekbe még mindig harisnyába gyűttek és klumpába a templomba. A klumpát lerakták a templomnak a szélibe, a templomba a gyaptyuharisnyába gyűttek be. Ez a harisnya nagyon meleg vót, és az egyik lány asszonya nekem esküvőkor, hogy rövid legyen a predikáció. Mondom, ötüzz fő tisztességesen, ná ne hálóingbe gyere, akkor majd nem fázo. A muzsikásnak majd estére megparancsolhated, hogy mit muzsikájjon, de nekem ne parancsujjá.
- Gy.: Az árvamenyasszony bucsuztatója következik. Keserves bánat de megemésztettél, istenem engem mire teremtettél. Hol vagy én szeretett, kedves édesapám, ki kiskoromtól voltál felnevelő dajkám. Akit csókolhattál, karonon hordoztál, apai csókoddal árasztottad orcám, kitől is bucsuztnék, de nem látom itten, hol vagy

Somogyeszi

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987. X. II. 09.

- Gy.: édes drága, jó apám, jaj kinn a temetőben. Szomorú bánat de meg gyötörtél, ó szomorú bánat g de meg gyötörtél, istenem engem sok bura teremtettél. Hol vagy én szeretett kedves édesapám, már 15. éve nem szólsz egyet sem hozzám.. Jaj édes Istenem, hová, minék megyek, fehér ruhába én minék öltözök. Most fogta el szívemet a keserű bánat, mert sehol nem látom, az én jóapámat. A háború tett tönkre sokakat, az vitte sirba az én apámat. Ország harcai tették őt tönkre, ott nyugszik régóta, idegen földbe. Özvegyek, árvák énvelem sirjatok, az árvák istene segítsen rajtatok. Mert jaj az árvának, kinek nincs apja, nincs annak vigasztaló napja. Az árvának bánatos még a lépése is. Bánatkönnyel telve vannak szemei. Amerre nézek, mindenütt csak bánat, özvegyet, árvát, csak szomorut látok. Mindenek szeméből bánatkönnyek folynak, ó árvák Istene Te aggy segedelmet, ne nézd kinnyait, vigasztald meg őket. A te országodba vidd fel büküket. Mária, Mária árvák édesanyja, siess mindenkor a vigasztalásukra. Nézd az árvák könnytől ázott szemét, mutasd meg mennyi örömeinek színét. Kedves édesanyám, Te szomorú özvegy, Te vigasztaltad az én árva szívemet. Aki velem együtt árvaságba éltél, mint keserű özvegy, csak sokat szenvedtél. Jóvilágot Te is csak keveset éltél, mint bánatos özvegy, csak sokat szenvedtél. Minden lépésedet csak bánat kísérte, a jóságos Isten vigyen érte mennybe. Siralom az élet egy olyan házba, ahol együttlakik az özvegy az árvával, nincs ott vigasztalás, csupán csak a bánat. Nem is vigalmasan csak szomorúan járnak. El kell válnom tőled kedves édesanyám, ki mindenem voltál, hűn szerető dajkám. Te jóságos anyám, ki nagyon szerettél, aki énértem, nagyon sokat tettél. Anyai szívemnek hogy tuggyam hálálni, a Te jóságodat, hogy tuggyam fizetni. Nincsen maradásom, régóta bucsuzom, árvák édesanyja terics segedelmem. A Te palástod alatt akarok bucsuzni, Mária, Mária, hazánk nagyasszonya. Özvegyek, árvák, kegyes pártfogója. Ó drága szüzanyám, végy oltalmadba, mind akik itt vagytok árvák, özvegyek, törüljétek a

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1967.XII.09.

- Gy.: könnytől ázott szemetek. Vár vártok Mária az árvák anyja, karjait kitarja befogadásotokra. A magas mennyország készen van régóta, árvák, özvegyek, a ti számotokra. Nyisd meg ő szüzanyám, a mennyek ajtóját, vedd fel kegyelmedbe a kesergő árvát. Dicsértessék a Jézus Krisztust.
- Gy.: A menyasszony bucsuztatója. Hallgat, hallgatassék, Jézus neve dicsértessék, násznagyuraimnak kérem engedelmét, az itt levőknek, pedig csöndességét. Először is dicsérjük Jézus szent nevét, agyon Isten csendes jó estét. Alázatos szívvél e hajlékba jöttem, melynek árnyéka alatt nevelkettem. Minden jókedvemet benne eltöltöttem, most mégis milyen szomorú lettem. Leány életembekvelértem folyását, akarom követni szíves bucsuzását. De mivel a sirás elvette erőmet, nem tudok szólalni nyelvemmel már többet. Aki megismeri gyászos életemet, nem kíván virágszál bucsuzást tőled. Azért vettem kezembe jobbkezedet, azért álltam bmelled, hogy szójjak helyetted. Dicsérjük, hát a mennyföld teremtőjét, aki meghagyta értünk a mai nap estéjét. Aki azt hivenek megengette, hogy a mai napot boldogul tölthesse. Ezerszer dicsőség az eget trónusának, aki lakozik a magas mennyországban. És semmiből hozott a világra, nevelte lányát a szent házasságra. A szent házasságot Isten még akkor rendelte, mikor az egész világot teremtette. Szám-talan szűzekkel benépesített, mihelyt a lelküket megdicsőítette. A magasságbelinek mire volt kedve, már az egész világ el van telve. Mert minden állatnak pár van rendelve, ezért dicsértessék a Jézus neve. Ő keserves bánat, de megemésztettél, kedves édesapám, jaj mire neveltél, szárnyad árnyékából de ki eresztettél. Isten után ő volt nevelőm, mint a madár fiának élelem keresőm. Kedves édesapám, igaz gondviselőm, áldja megőket az igaz teremtőm. Szomorú szíveimmel az Istent kérem, hogy amiben vétettem, bocsásson meg nékem, mert mire méltó nem vagyok, anagam is elismerem, mer a szíveességet ezerszer köszönöm. Szomorúan nézek a magas egekre, könnyeim, mint zápor hullanak le a földre. Mennyei szent atyám, agy erőtféjemnek hogy szólhassak egyet szomorú szülőknek. Szülő édesanyám, ki-

Somogygeszti

Gyűjtötte: Gáll Éva

1987.XII.09.

- Gy.: nek méhéből e világra jöttem, tiszta szerelmből, gyengén nevelkettem, anyai kezéből. Nem voltam kizárva soha kegyelméből. Kedves édesanyám, elvisznek mellőled, Mély nagy keserűség választ-majd tetőled. Mert jobb lett volna talán meghalni, mint édesanyámat, végleg elhagyni. Mert keserves lesz tetőled elválnom, mert nem tudom, milyen lesz új szállásom, édesanya nélkül nehéz lesz maradásom. Ezen a világon nincs jobb, mint az édesanyja, ki magzattyának, édes szavát nyújtja. Sok éjszakai álmát magától hányszor megszakította, még legjobb falattyát is magzattyának adja. Bár csak az Isten az vinne végbe, hogy az édesanyát testestül-lelkestül vinne fel az égbe, ott vizetne fáradságáért. Mutatná meg neki, szeta tszine látását, hogyha pedig az ur megtartya létét agya öneki tettét és lelkét, ha pedig eléri élete végét, mennyei szentek közé vegye fel a lelkét. Néktek is, kik itt vagytok igaz testvéreim, egy anyától született igaz véreim egyfa bibmbójának kinyílt virágai, egyfa gyümölcsének megérett magvai. Az igaz Isten áldása maraggyon mindig rajtatok, soha elne hagyjon, és vigyen az egekbe a mához, fogyaggyon az örök életbe, nektek is részt hagyjon. Kedves lánybarátaim, ha felétek fordulok, szivembe már nagyon busulok, hogy célekekedettől más utra indulok. Ugyan mongyátok meg néken, hogy mit kívánjak néktek, miért szomrodott meg szűzek a szietek. Lám én minden jótkivánok néktek, kívánom, hogy baj ne érjen soha, soha a szerencse ne legyen hozzátok mostoha.